

ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

-
- Η ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ
 - ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ
-

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΑΓΡΟΤΩΝ
1984

ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΑΣΟΚ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΑΓΡΟΤΩΝ
1984

Περιεχόμενα

Σελίδα

Η εισηγητική έκθεση στο σχέδιο νόμου	5
Αποσπάσματα από το λόγο του Υπουργού Γεωργίας	11
Αποσπάσματα από το λόγο του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Χ. Μπασαγιάννη	24
Αποσπάσματα από το λόγο του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Κ. Αμανατίδη	26
Αποσπάσματα από το λόγο του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Σ. Βασιλείου	27

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Στο σχέδιο νόμου για τις «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις»

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

1. Ο νόμος 921/1979 «περί γεωργικών συνεταιρισμών» δεν αντιμετώπισε με επιτυχία τα προβλήματα της ελληνικής γεωργίας και τις αδυναμίες του Αγροτικού Συνεταιριστικού Κινήματος.

Μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές αδυναμίες του συνεταιριστικού κινήματος, που εξακολουθούν να υπάρχουν παρά το ν. 921/79 είναι οι εξής:

Υπάρχει πλήθος συνεταιρισμών και συνεταιριστικών οργανώσεων με αποτέλεσμα οι συνεταιρισμοί να μην μπορούν να αποκτήσουν το απαραίτητο μέγεθος για επιτυχή επιχειρηματική δραστηριότητα.

Υπάρχουν 7.055 περίπου αγροτικοί συν/σμοί από τους οποίους το 70% είναι πιστωτικοί, το 3,2% είναι συν/σμοί εμπορίας και περίπου το 21% μπορούν να χαρακτηρισθούν ως παραγωγικοί, με την έννοια ότι κατέχουν κάποιες εγκαταστάσεις ή κάποια γεωργικά μηχανήματα για την εξυπηρέτηση των μελών τους.

Σε 1345 κοινότητες — στο σύνολο των 6.023 κοινοτήτων όλη της χώρας — λειτουργούν περισσότεροι από ένας συν/σμοί.

Τυπικά, ο μέσος όρος μελών κατά συν/σμό ανέρχεται σε 95 άτομα.

Ο αριθμός όμως αυτός είναι πλασματικός ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη, πρώτον ότι στους 2.470 συν/σμούς ο μέσος όρος μελών κυμαίνεται από 7 έως 50 άτομα, δεύτερον ότι η μεγάλη πλειοψηφία των αγροτικών συν/σμών είναι πιστωτικοί και επομένως τα μέλη τους είναι ουσιαστικά μη ενεργά μέλη και τρίτον, ότι ο αριθμός των ενεργών μελών είναι πολύ μικρότερος από το συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων και μάλιστα με κριτήρια ενεργού συμμετοχής, την παρουσία στην τακτική Γενική Συνέλευση και σε άλλες βασικές λειτουργίες του συν/σμού.

Από τους 7.055 συν/σμούς μόνο 260 έχουν εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας (δηλ. 3% περίπου) και μόνον 812 (δηλ. 11% περίπου) έχουν υπαλλήλους με πλήρη απασχόληση.

Στο σύνολο των συν/σμών μόνον 20-25 έχουν δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται αρκετά ικανοποιητικές και άλλοι 300 περίπου απλώς λειτουργούν.

Οι υπόλοιποι 6.700 Συνεταιρισμοί παρουσιάζουν, αν παρουσιάζουν, μικρή και εντελώς ασήμαντη δραστηριότητα.

Εκτός από τους 7.055 Αγροτικούς Συνεταιρισμούς το 1981 υπήρχαν 107 Ενώσεις πολλαπλών δραστηριοτήτων, 22 ειδικές Ενώσεις, 4 Ενώσεις ειδικής νομοθεσίας, 4 κοινοπραξίες ενώσεων, 11 Κεντρικές ενώσεις, 7 κοινοπραξίες γεωργικών συν/σμών, 10 κοινοπραξίες του ν.δ. 5374/58 συν/κών οργανώσεων και Α.Τ.Ε., 72 εταιρείες του εμπορικού δικαίου και 17 άτυπες «κοινοπραξίες» «συνεργασίες» συν/κών οργανώσεων, αμιγείς ή με την Α.Τ.Ε. ή με τρίτους.

Η περιορισμένη δραστηριότητα των συνεταιρισμών δεν τους επέτρεψε να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ύψους 3.041 δισεκ. δρχ. και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις ύψους 52.636 δισεκ. δρχ. περίπου. Το ύψος των παγίων κεφαλαίων των συνεταιριστικών οργανώσεων φτάνει όμως μόνον τις 26.337 δισεκ. δρχ. περίπου.

Μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή εξακολουθεί να μεσολαβεί στρατιά «μεσαζόντων» με αποτέλεσμα την τεράστια διαφορά που υπάρχει μεταξύ της τιμής που εισπράττει ο παραγωγός και αυτής που πληρώνει ο καταναλωτής. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα ότι το 1981, για κάθε 100 δρχ. που κατέβαλε ο καταναλωτής για την αγορά πορτοκαλιών, μήλων και αχλαδιών, ο παραγωγός εισέπραττε 29 δρχ. για τα πορτοκάλια, 30 δρχ. για τα μήλα και 37 δρχ. για τα αχλάδια, με όλο το υπόλοιπο ποσοστό (δηλαδή 71 δρχ. για τα πορτοκάλια, 70 δρχ. για τα μήλα και 63 δρχ. για τα αχλάδια) να αποτελεί το κόστος της εμπορίας.

Οι Ενώσεις και Κεντρικές ενώσεις γεωργικών συν/σμών έχουν ως κυριότερο χαρακτηριστικό το υψηλό κόστος παραγωγής, τα αυξημένα έξοδα διαχείρισης, τη χαμηλή απασχόληση και απόδοση του κεφαλαίου, την ανύπαρκτη έως ασήμαντη εμπορική δραστηριότητα και την απόστασή τους από τον αγρότη.

Ο νόμος 921 δεν περιέχει διατάξεις για ν' αντιμετωπισθεί το πρόβλημα του μικρού κλήρου και της μικρής εκμετάλλευσης με τη βοήθεια των συνεταιρισμών. Δεν βοηθεί να αναπτύξει ο συνεταιρισμός δραστηριότητες στη διακίνηση, επεξεργασία, μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων, στην προμήθεια και παρασκευή γεωργικών εφοδίων.

Ο νόμος 921 κατοχύρωσε διαδικασίες εκπροσώπησης στις γενικές συνελεύσεις των συνεταιρισμών και εκλογής των διοικητικών συμβουλίων των συνεταιριστικών οργανώσεων, οι οποίες

δεν συμβιβάζονται με δημοκρατικές αρχές.

Η αντίληψη στην οποία βασίζεται ο νόμος είναι ότι μοχλός της αγροτικής ανάπτυξης είναι η ιδιωτική πρωτοβουλία, ο συνεταιρισμός έχει μέλλον μόνο εφ' όσον εξομοιωθεί όσο το δυνατόν περισσότερο με την ιδιωτική επιχείρηση. Οι συνεταιρισμοί ως οργανώσεις αλληλεγγύης, κοινής αντιμετώπισης των προβλημάτων του αγροτικού χώρου, έχουν σκοπιμότητα εκεί όπου οι ιδιώτες κεφαλαιούχοι ή οι μεγάλες, επιχειρηματικά διοργανωμένες και αποκομμένες από το συνεταιριστικό κίνημα συνεταιριστικές εταιρείες, δεν εξασφαλίζουν μια ανεκτή από τους αγρότες τάξη πραγμάτων. Ο ν.921/79 περιορίζει το συνεταιρισμό στο ρόλο του θεατή της αγροτικής ανάπτυξης και του διαχειριστή μικρομονάδων χωρίς οικονομική σημασία και χωρίς μέλλον.

Γι' αυτό και η στάση πολλών αγροτών απέναντι στους συνεταιρισμούς παρέμεινε μετά το νόμο αρνητική. Χαρακτηρίζεται από αδιαφορία και δυσπιστία.

2. Κύριοι στόχοι του προτεινόμενου Νομοσχεδίου είναι: α) Να υποβοηθήσει ο συνεταιρισμός την ανάπτυξη της συνεταιρισμένης οικογενειακής εκμετάλλευσης. β) Να δημιουργηθούν οικονομικά βιώσιμες συνεταιριστικές μονάδες.

Στην προσπάθεια να αναμορφωθούν οι δομές και ο τρόπος οργάνωσης της Αγροτικής Οικονομίας θα πρέπει να υποστηριχθεί και να προωθηθεί η αγροτική εκμετάλλευση στην οποία απασχολείται μια οικογένεια κατά κύριο λόγο με την αγροτική παραγωγή.

Η εκμετάλλευση αυτή πρέπει να εξασφαλίζει την κάλυψη των εξόδων του αγρότη, ικανοποιητική απόδοση του επενδυμένου κεφαλαίου και εισόδημα αντίστοιχο με το εισόδημα που πραγματοποιείται στους άλλους τομείς της οικονομίας. Η οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση, όπως την επιδιώκουμε, δε μπορεί να έχει μέλλον λόγω του μικρού μεγέθους της και του περιορισμένου των διαθεσίμων κεφαλαίων, παρά μόνον όταν συνεταιρισθεί με τις υπόλοιπες εκμεταλλεύσεις. Η εδελοντική συνένωση στην επιδίωξη κοινών στόχων μπορεί να περιορίσει τα υφιστάμενα μειονεκτήματα και να προσπορίσει στην εκμετάλλευση πρόσθετα έσοδα.

Ο συνεταιρισμός είναι ένα σχήμα συλλογικής οικονομικής συνεργασίας που επιτρέπει την κοινή και αλληλέγγυα αντιμετώπιση των προβλημάτων, την αυτοδιαχείριση, την κοινή εκμετάλλευση ή αξιοποίηση παραγωγικών μέσων και την αύξηση του εισοδήματος χάρη στη συλλογική προσπάθεια. Ο συνεταιρισμός είναι το μέσο εκείνο που μπορεί να μετατρέψει την οικογενειακή εκμετάλλευση σε βιώσιμη, αποδοτική και ανταγωνιστική οικονομική μονάδα.

Ο συν/σμός πρέπει να στοχεύει στην οικονομική του αυτοδυναμία. Τούτο σημαίνει επιχειρηματική αποτελεσματικότητα. Σημαίνει επίσης και ανεξαρτησία από επιδοτήσεις, φορολογικές απαλλαγές ή καλύψεις ελλειμμάτων από το κράτος. Για να επιτευχθεί οικονομική βιωσιμότητα ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει τέτοιο μέγεθος, ώστε να μπορεί να εκμεταλλευτεί τις «οικονομίες κλίματος». Πρέπει να διαθέτει κεφάλαια και προσωπικό, που να του επιτρέπουν τη χρησιμοποίηση σύγχρονης και κατάλληλης τεχνολογίας και την προσαρμογή στις συνθήκες και απαιτήσεις της αγοράς.

Το νομοσχέδιο με διάφορες διατάξεις, όπως τις διατάξεις για τη συνεταιριστική εκπαίδευση, προωθεί το στόχο αυτό.

3. Το νομοσχέδιο καθιερώνει ενιαία δομή στο Αγρ. Συν/κό Κίνημα για να ξεπερασθεί η πολυδιάσπαση των συνεταιριστικών οργάνωσεων, ο ανταγωνισμός τους εκεί όπου επιβάλλεται η συνεργασία, η έλλειψη συντονισμού στις προσπάθειές τους.

Σύμφωνα με την ενιαία δομή ανάπτυξης και λειτουργίας του Ελληνικού συν/κού κινήματος:

(I) Ιδρύεται ένας Γενικός Αγροτικός Συν/σμός σε κάθε κοινότητα ή Δήμο ή σε γειτονικούς Ο.Τ.Α.

Οι ιδιαίτερες δραστηριότητες, οι οποίες ασκούνται από τους αγρότες στα πλαίσια της πολυκαλλιέργειας, αντιμετωπίζονται με τις κλαδικές οργανώσεις παραγωγής, οι οποίες συστήνονται και λειτουργούν μέσα στο Συνεταιρισμό κατά κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν.

Ειδικές ρυθμίσεις προβλέπουν τη σύσταση και λειτουργία δασικών, αλιευτικών, μελισσοκομικών και ανθοκομικών συν/σμών.

(II) Σε κάθε νομό λειτουργεί μία μόνο ένωση Αγροτικών Συν/σμών. Ορισμένες ιδιαιτερότητες που οφείλονται είτε στη μεγάλη έκταση του νομού είτε στην οικονομική ευρωστία ή αδυναμία μιας από τις ήδη υπάρχουσες στο νομό Ενώσεις είτε σε άλλα αντικειμενικά κριτήρια, αντιμετωπίζονται με απόφαση της Π.Α.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.

(III) Μία Κεντρική Κλαδική Συνεταιριστική Ένωση που ιδρύεται κατά κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν, αποτελείται από όλες τις ενώσεις αγροτικών Συν/σμών που απασχολούνται με το συγκεκριμένο προϊόν και καλύπτει ολόκληρη την Επικράτεια.

(IV) Η Π.Α.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ. αποτελεί την ανώτατη Αγροτική Συν/κή Οργάνωση και έχει σαν σκοπό το συντονισμό της δράσης και την επιβοήθηση των Αγροτικών Συν/κών Οργανώσεων.

Η πολυδιάσπαση και ο κακώς εννοούμενος ενδοσυνεταιριστικός ανταγωνισμός αντιμετωπίζονται, όχι μόνο με την καθιέρωση ενιαίας δομής του Αγροτικού Συν/κού Κινήματος, αλλά και με την αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων των συν/κών οργανώσεων κάθε βαθμού.

Ο,τι μπορεί και πρέπει να κάνει η πρωτοβάθμια Αγροτική Συν/κή Οργάνωση, ο Αγροτικός Συν/σμός, δεν επιτρέπεται να το ενεργεί η Ένωση Αγρ. Συν/σμών. Επίσης, όποια δραστηριότητα ανήκει στην αρμοδιότητα της Ένωσης, δεν επιτρέπεται να ασκείται από την Κ. Κλ. Συν. Ένωση. Τέλος, η Π.Α.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ. ασκεί συντονιστικές δραστηριότητες μη οικονομικού περιεχομένου.

Οι επειδιώξεις της δεσμοδότησης της ενιαίας δομής του αγροτικού συν/κού κινήματος μπορούν να συνογισθούν ως εξής:

Με την ίδρυση και λειτουργία Γενικού Αγροτικού Συν/σμού, επιτυγχάνεται ο συντονισμός των παραγωγικών δραστηριοτήτων, η αξιοποίηση της οποιασδήποτε τεχνικής υποδομής, η ορθολογικότερη αξιοποίηση των φυσικών πόρων και χρησιμοποίηση των τεχνικών μέσων και η δυνατότητα στελέχωσης της οργάνωσης με επιστημονικοτεχνικό προσωπικό.

Άμεσο αποτέλεσμα των προαναφερθέντων θα είναι η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών, η αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους, η μαζικοποίησή τους και η ενεργοποίηση των μελών τους.

Τελικός στόχος είναι η ανάπτυξη των αγροτικών συν/σμών σε σημείο ώστε να είναι ικανοί να αναλάβουν αυτοδύναμη τις περισσότερες και σημαντικότερες δραστηριότητες της παραγωγικής διαδικασίας στον τομέα της αγροτικής οικονομίας.

Με τη λειτουργία μιας ένωσης Αγροτικών Συν/σμών σε κάθε νομό επιτυγχάνεται ο καλλίτερος συντονισμός των δραστηριοτήτων των συν/σμών-μελών της ένωσης μέσα στο νομό, η αποφυγή του ενδοσυνεταιριστικού κακώς εννοούμενου ανταγωνισμού, η διευκόλυνση του προγραμματισμού της παραγωγής και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων, η ισχυροποίηση της οικονομικής επιφάνειας της δευτεροβάθμιας αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης και επομένως η δυνατότητα χρήσης και εφαρμογής σύγχρονης και υψηλής στάθμης τεχνολογίας, καθώς επίσης και ο άριστος συνδυασμός των συντελεστών παραγωγής.

Η τριτοβάθμια Αγροτική Συν/κή Οργάνωση προβλέπεται να συντονίζει το έργο των ενώσεων και ιδιαίτερα στον τομέα της εσωτερικής εμπορίας και των εξαγωγών του αγροτικού προϊόντος που αντιπροσωπεύει. Μ' αυτό τον τρόπο αποφεύγεται ο κακώς εννοούμενος ανταγωνισμός στη διεθνή αγορά, με όλα τα δυσμενή αποτελέσματα που έχει για την Εθνική Οικονομία, το προϊόν και τον παραγωγό. Επιτυγχάνεται, επίσης, ο πληρέστερος εφοδιασμός και προμήθεια της εσωτερικής αγοράς με αγροτικά προϊόντα και η κατά το δυνατόν απαρρόφηση της παραγωγής σε λογικές τιμές, ακόμη και σε απομακρυσμένες, σε σχέση με την περιφέρεια παραγωγής του σχετικού προϊόντος περιοχές.

4. Είναι γνωστό ότι δεν μπορεί να επιτευχθεί άριστος συνδυασμός των συντελεστών παραγωγής με το μικρό και πολυτεμαχισμένο κλήρο, τον οποίο διαθέτει η οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση.

Το νομοσχέδιο σκοπεύει στην αντιμετώπιση του προβλήματος, με συγκεκριμένες διατάξεις που αναφέρονται στην ίδρυση και λειτουργία Συνεταιριστικού Οργανισμού Αγοράς και Αναδιανομής Αγροτικής Γης.

Ειδική πρόβλεψη γίνεται για τη δημιουργία Ομάδων Κοινής Εκμετάλλευσης (Ο.Κ.Ε.) μέσα στα πλαίσια του Συν/σμού και μεταξύ των μελών του, που πιστεύεται ότι θα ενισχύσει την προσπάθεια όσων συνεταιριών επιθυμούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους με κοινές καλλιέργειες ή κοινές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Ειδικές διατάξεις προβλέπουν, επίσης, τους κανόνες οι οποίοι θα ισχύουν σε περίπτωση κοινής χρήσης περιουσιακών στοιχείων.

Οι αδυναμίες στην εμπορία των αγροτικών προϊόντων είναι, βέβαια, διαρθρωτικές και ποικιλόμορφες. Το δεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης του συνεταιριστικού κινήματος που προωθείται μ' αυτό το σχέδιο νόμου, δεν είναι δυνατό να επιλύσει όλα τα προβλήματα της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων. Φιλοδοξεί, όμως, να επιφέρει τις απαραίτητες αλλαγές για την κατά το δυνατόν αντιμετώπιση των προβλημάτων. Έτσι, σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, η παραγωγή των συνεταιριών παραδίδεται στο συν/σμό, εφόσον οι ίδιοι το αποφασίσουν μέσα στις γενικές τους συνελεύσεις και κάτω από τους συγκεκριμένους — κάθε φορά — όρους και προϋποθέσεις που αρμόζουν στις ειδικές συνθήκες.

Μ' αυτό τον τρόπο ελαχιστοποιείται η ανασφάλεια του παραγωγού για την απορρόφηση της παραγωγής του, η διαπραγματευτική δύναμη του μεμονωμένου αγρότη πολλαπλασιάζεται και ο «μεσάζων» χάνει, σιγά-σιγά, τις δυνατότητες παρέμβασης στην αγορά. Καδίσταται επίσης δυνατός ο προγραμματισμός της παραγωγής και διευκολύνεται η «επιχειρηματικά» σωστή λειτουργία συνεταιριστικών μονάδων. Δημιουργούνται τέλος, οι προϋποθέσεις για την καθιέρωση

κανόνων ποιότητας κατά την παραγωγή και έτσι την ποιοτική άνοδο των Αγροτικών Προϊόντων.

Είναι γνωστό ότι η κύρια οδός μεταφοράς του αγροτικού πλεονάσματος σε άλλους τομείς της οικονομίας είναι τα γεωργικά εφόδια (φυτοφάρμακα, λιπάσματα κλπ.) και τα κινητά μέσα αγροτικής παραγωγής. Επί πλέον οι κλάδοι αυτοί είναι κατεξοχήν συναλλαγματοβόροι, μεγιστοποιούν αδικαιολόγητα το κόστος παραγωγής και προσθέτουν έναν ακόμη σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα εξάρτησης της οικονομίας μαζί από άλλες χώρες.

Το νομοσχέδιο στοχεύει στην αντιμετώπιση του προβλήματος με τις διατάξεις που προβλέπουν τη δημιουργία Συνεταιριστικών Οργανισμών Λιπασμάτων, Φυτοφαρμάκων και Εφοδιασμού Πρωτογενούς και δευτερογενούς Αγροτικής Παραγωγής. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι οι Συν/κοί αυτοί οργανισμοί θα έχουν όχι μόνον αρμοδιότητες για την προμήθεια των Λιπασμάτων, Φυτοφαρμάκων, Μηχανημάτων κλπ., αλλά και για την κατασκευή τους.

5. Οι δραστηριότητες που σύμφωνα με το σχέδιο νόμου μπορεί να αναπτύξει η Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα της παραγωγής και προμήθειας γεωργικών εφοδίων, καθώς επίσης και της κατασκευής και προμήθειας των μέσων αγρ. παραγωγής. Οι διατάξεις του νόμου δημιουργούν έτσι το δεσμικό πλαίσιο, που επιτρέπει την ίδρυση και λειτουργία των αγροτοβιομηχανικών συν/σμών.

Πρέπει να τονισθεί ότι ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός δεν είναι κάποιο συγκρότημα από κτιριακές εγκαταστάσεις και μηχανήματα που βρίσκονται στο κέντρο μιας τεράστιας αγροτικής έκτασης καλά περιφραγμένης. Δεν είναι επίσης ένας οριοθετημένος δεσμός.

Ο αγροτοβιομηχανικός συν/σμός είναι ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αγκαλιάζει όλες τις «φάσεις» της παραγωγικής διαδικασίας σε συλλογική συνεταιριστική βάση. Ο αγροτοβιομηχανικός συν/σμός, είναι μέσο για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των αγροτών, με τον έλεγχο από τον συνεταιρισμό όλων των δραστηριοτήτων που μπορούν να προσκομίσουν κέρδος στους συνεταιρίτες.

Προς αποφυγή σπατάλης χρημάτων και λειτουργίας μη βιώσιμων συνεταιριστικών μονάδων, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ο συνεταιρισμός πρέπει να ιδρύει μονάδες συντήρησης, συσκευασίας, μεταποίησης κλπ. των προϊόντων του, τέτοιου μεγέθους ώστε να καλύπτεται η υπάρχουσα και η μελλοντικά ορατή παραγωγική δυναμικότητα της περιφέρειάς του.

Μέσα από το νομοσχέδιο δεν προωθείται η λανθασμένη αντίληψη ότι ο συνεταιρισμός κάθε κοινότητας πρέπει να καταστεί ολοκληρωμένη μορφής αγροτοβιομηχανικός συν/σμός.

Μορφές επιχειρηματικής δράσης που υπερκαλύπτουν την παραγωγική δυναμικότητα της περιφέρειας του συν/σμού πρέπει να ασκούνται από την ένωση αγρ. συν/σμών και όταν και αυτής η παραγωγική δυναμικότητα υπερκαλύπτεται, οι επιχειρηματικές μονάδες ιδρύονται και λειτουργούν από την τριτοβάθμια αγρ. συν/κή οργάνωση.

Στόχος του νομοσχεδίου είναι ο κάθε συνεταιρισμός να αναπτύξει ελεύθερα κάθε πρωτοβουλία για την παραγωγή, εμπορία και μεταποίηση ενός προϊόντος, αλλά ταυτόχρονα να υπάρχει η δυνατότητα ενός κεντρικού συντονισμού προς μεγιστοποίηση των ωφελειών.

6. Η ευελιξία άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από τις Αγροτικές Συν/κές Οργανώσεις, χωρίς τον κίνδυνο της πολυδιάσπασης του συνεταιριστικού κινήματος, εξασφαλίζεται από τη διάταξη που αναφέρεται στην ίδρυση των Συν/κών Εταιρειών. Πρέπει, κατ' αρχή, να τονισθεί ότι η «Εταιρεία» σαν συλλογικό σχήμα άσκησης οικονομικών δραστηριοτήτων διαφέρει ριζικά από το «συνεταιρισμό». Κύριος στόχος της Εταιρείας είναι το επιχειρηματικό κέρδος ενώ ο συνεταιρισμός σκοπεύει στη μεγιστοποίηση του ατομικού οφέλους των συνεταιριτών (οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού).

Ο κατά κύριο λόγο συνεταιριστικός φορέας της οποιασδήποτε σχετικής με την αγροτική οικονομία επιχειρηματικής δραστηριότητας πρέπει να είναι η αρμόδια Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση, ανάλογα με το μέγεθος της οικονομικής μονάδας, την ποσότητα της απαιτούμενης πρώτης ύλης και γενικά τη βιωσιμότητα του έργου.

Εάν όμως η Ένωση Αγρ. Συν/σμών ή η Κ. Κλ. Συν. Ένωση αντίστοιχα αρνούνται να αναλάβουν την προτεινόμενη δραστηριότητα, οι ενδιαφερόμενες οργανώσεις μπορούν να αποφασίσουν την ίδρυση Εταιρείας του Εμπορικού ή του Αστικού Δικαίου κάτω από όρους και προϋποθέσεις οι οποίοι εξασφαλίζουν στις συμμετέχουσες συν/κές οργανώσεις την κυρίαρχη και ανόθευτη έκφρασή τους.

Για τη σύσταση τέτοιων Εταιρειών απαιτείται η σύμφωνη γνώμη της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. Παρέχεται, έτσι, η δυνατότητα στο συνεταιριστικό κίνημα να ενεργοποιηθεί επιχειρηματικά μέσα από τις μορφές που το ίδιο θα επιλέξει, ανάλογα με τις ειδικές—κάθε φορά συνθήκες.

Η μεταβίβαση των μετοχών ή των εταιρικών μεριδίων γίνεται μετά από άδεια η οποία παρέχεται είτε από το Διοικητικό Συμβούλιο της Α.Ε. είτε από τη γενική συνέλευση των εταίρων της Ε.Π.Ε. που αποφασίζει με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία.

Και αν ακόμη παραχωρηθεί η σχετική άδεια, η Εταιρεία έχει δυνατότητα επιλογής της συν/κής οργάνωσης στην οποία θα μεταβιβασθούν οι μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια, οι δε συν/κές οργανώσεις που είναι ήδη μέλη της Εταιρείας έχουν δικαίωμα προτίμησης.

Οι ίδιες, ως προς τις μετοχές ή τα μερίδια που κατέχονται από τις συν/κές οργανώσεις, προϋποθέσεις ισχύουν και για τις Εταιρείες που συστήνονται μεταξύ συν/κών οργανώσεων και τρίτων.

Επιπρόσθετα, όμως, προβλέπεται ότι ο τρίτος δεν μπορεί να κατέχει ποσοστό μετοχών ή μεριδίων μεγαλύτερο του 35% του συνόλου.

Γίνεται κατανοητό ότι οι συμμετέχουσες συν/κές οργανώσεις κατέχουν ακόμη και την αυξημένη πλειοψηφία που απαιτείται για την τροποποίηση του Καταστατικού, καθώς και για άλλες σημαντικές, για το μέλλον της Εταιρείας, αποφάσεις.

7. Με το σχέδιο νόμου κατοχυρώνεται η Δημοκρατική λειτουργία και Διοίκηση των συνεταιρισμών.

Ο κάθε αγρότης έχει μία και μόνον γήφω, άσχετα από την προσωπική του περιουσία, την οικονομική, μορφωτική και κοινωνική του κατάσταση.

Για την εκλογή των οργάνων των συν/κών οργανώσεων καθιερώνεται εκλογικό σύστημα απλής αναλογικής, το οποίο από τη μια μεριά επιτρέπει την πολυφωνία και την εκπροσώπηση όλων των τάσεων, από την άλλη όμως εμποδίζει τις στρεβλώσεις που είναι δυνατόν να εμφανισθούν.

8. Η κρατική «κπδεμονία» και η δυνατότητα συνεχούς κρατικής παρέμβασης στο συνεταιριστικό κίνημα καταργείται.

Η κρατική εποπτεία, που προβλεπεται από το άρθρο 12 παρ. 5 του συντάγματος, εξαντλείται στον έλεγχο νομιμότητας της λειτουργίας των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και στην υποβολή του έργου των οργανώσεων αυτών και των εποπτικών τους συμβουλίων.

Η κρατική εποπτεία ασκείται μέσω του Σώματος Ελεγκτών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, το διοικητικό συμβούλιο του οποίου αποτελείται κατά πλειοψηφία από στελέχη του συνεταιριστικού κινήματος.

Εξασφαλίζεται, με αυτόν τον τρόπο, η ανεξαρτησία των ελεγκτών, η αδέσμευτη και ομαλή λειτουργία τους.

Οι ελεγκτές δεν δικαιούνται, χωρίς τη θέληση των οργανώσεων, να «παρακολουθούν» την λειτουργία τους παριστάμενοι στις γενικές συνελεύσεις των μελών τους και στα διοικητικά τους συμβούλια.

Το σώμα ελεγκτών δεν ασκεί τακτικό έλεγχο στις συνεταιριστικές οργανώσεις. Τα μέλη του διενεργούν έλεγχο μόνον μετά από πρόσκληση των νόμιμων οργάνων των συνεταιριστικών οργανώσεων. Ισχυρή μειοψηφία των συνεταιριτών ή των αντιπροσώπων δικαιούται να ζητήσει τη διενέργεια του ελέγχου, προστατευόμενη έτσι από την καταχρηστική άσκηση των δικαιωμάτων της πλειοψηφίας.

Τέλος κρατικά όργανα δικαιούνται, όπως και στις Ανώνυμες Εταιρείες, να ζητήσουν από το σώμα ελεγκτών την διενέργεια έκτακτου ελέγχου.

Σύμφωνα με το σύνταγμα το κράτος υποχρεούται να μεριμνά για την ανάπτυξη των Συνεταιρισμών.

Η διάταξη του νομοσχεδίου «περί κρατικής προστασίας και ενίσχυσης» αναφέρεται στις διευκολύνσεις που πρέπει να γίνουν στις Αγροτικές Συν/κές Οργανώσεις, στα πρώτα στάδια της πορείας για την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος. Κατά τα λοιπά η πρακτική της καλύψεως του οποιουδήποτε ελλείμματος των συνεταιριστικών οργανώσεων και των συνεχών επιδοτήσεων είναι αρνητική, διότι χωρίς οικονομική αυτοδυναμία των συν/κών οργανώσεων από το κράτος, δεν μπορεί να γίνει σοβαρός λόγος για την ανεξάρτητη ανάπτυξη του Συνεταιριστικού Κινήματος για την επιτυχία του στόχου της αυτοδιαχείρισης και για την επίλυση των προβλημάτων των αγροτών και της αγροτικής οικονομίας.

9. Ο νέος νόμος δεν πρόκειται να εφαρμοσθεί ως «αρχή εκ του μηδενός».

Υπάρχει ήδη μια κατάσταση στο συν/κό κίνημα, στην οποία ο νόμος οφείλει να προσαρμοσθεί. Το ζήτημα της προσαρμογής αντιμετωπίζεται από τις μεταβατικές διατάξεις.

Στόχος των διατάξεων αυτών είναι η, χωρίς κλυδωνισμούς, μετάβαση από το σύστημα της άναρχης ανάπτυξης στην ενιαία δόμηση του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος.

Το τελευταίο επιδιώκεται να επιτευχθεί με τη συγχώνευση των Εταιρειών, κοινοπραξιών κ.λ.π. στις αγροτικές συν/κές οργανώσεις δεύτερου και τρίτου βαθμού, έτσι ώστε οι οργανώσεις αυτές να αποτελούν τους φορείς άσκησης κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας στο χώρο. Το ίδιο επιδιώκεται με τη διάλυση των μικρών και οικονομικά αδύνατων κοινοπραξιών ή κεντρικών ενώσεων γεωργικών συνεταιρισμών.

10. Η ανάπτυξη της κοινωνίας μας πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσα από σχήματα συλλογικής συνεργασίας που περιορίζουν και κατά το δυνατόν αποκλείουν την εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο, την ιδιοποίηση από ιδιώτες του πλεονάσματος που παράγεται χάρη στη συμβολή και προσπάθεια των αγροτών και του κοινωνικού συνόλου, την αλλοτρίωση και καταπίεση του ατόμου.

Ο συνεταιρισμός, όπως διαμορφώνεται από το σχέδιο νόμου, θα συντείνει στην επίτευξη αυτών των στόχων και, έτσι, στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας.

II. Ειδικότερα για ορισμένες επί μέρους διατάξεις του νομοσχεδίου πρέπει ν' αναφερθούν και τα εξής:

Στα άρθρα 57, 58, ρυθμίζονται όλα τα σχετικά με τους Συνεταιριστικούς Οργανισμούς θέματα. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι Συν/κοί Οργανισμοί έχουν διάρθρωση όμοια με της ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ., συνιστώνται δηλαδή από όλες τις ενώσεις Αγρ. Συν/σμών της Χώρας.

Πρέπει, επίσης, να τονισθεί ότι οι Συν/κοί Οργανισμοί προβλέπονται ενδεικτικά και ότι ανάλογα με τις ανάγκες για την ολοκλήρωση του Αγρ. Συν/κού Κινήματος, είναι δυνατή η ίδρυση και άλλων.

Θεωρείται αναγκαίο να αναφερθεί ότι ο ρόλος των Συν/κών Οργανισμών είναι συμπληρωματικός των δραστηριοτήτων των Αγρ. Συν/κών Οργανώσεων οποιουδήποτε βαθμού.

Στα άρθρα 63, 64, 65, 66, 67, 68, περιλαμβάνονται οι μεταβατικές διατάξεις που είναι απαραίτητες για την προσαρμογή του ήδη υπάρχοντος συστήματος στο νέο δεσμικό πλαίσιο.

Μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα οι αγροτικές συν/κές οργανώσεις υποχρεούνται να προσαρμόσουν τα Καταστατικά τους.

Από τις υφιστάμενες Κεντρικές Ενώσεις γεωργικών Συν/σμών οι, ουσιαστικά, αδρανείς καταργούνται και οι υπόλοιπες καλούνται να προσαρμόσουν τα καταστατικά τους και να λειτουργήσουν ως Κεντρικές Κλαδικές Συν/κές Ενώσεις.

Η ίδια λογική ακολουθείται και στις διατάξεις που αφορούν τις κοινοπραξίες των νόμων 479/43 και 921/79.

Ειδική ρύθμιση προβλέπεται για την αντιμετώπιση του προβλήματος των «Συνεταιριστικών» Εταιρειών, στις οποίες δεν συμμετέχει η ΑΤΕ. Τα κριτήρια στα οποία θα στηριχθεί η δι' εξαγοράς συγχώνευση με τη δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια Αγρ. Συν/κή Οργάνωση, θεωρούνται αντικειμενικά. Στόχος των ειδικών αυτών ρυθμίσεων είναι η άσκηση από τις δευτεροβάθμιες ή τριτοβάθμιες Αγρ. Συν/κές Οργανώσεις ανάλογα, όλων των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που σήμερα ασκούνται από τις Συν/κές Εταιρείες.

Η τελευταία παράγραφος του άρθρου 68 αναφέρεται σε όσες «Συνεταιριστικές» Εταιρείες δεν ασχολούνται με ένα κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν, αλλά ασκούν άλλες δραστηριότητες π.χ. Συνεταιριστική Προμηθευτική Ένωση «Σ.Π.Ε.», Συνεταιριστική Τεχνική Εμπορική Εταιρεία «ΣΠΕΚΑ», «ΝΕΣΤΟΣ», Συνεταιριστική Ανώνυμη Εταιρεία Διεθνών Μεταφορών «ΣΥΝ.Ε.ΔΙ.Μ.», Ελληνική Συνεταιριστική Εταιρεία Διανομών — Εισαγωγών «ΕΛΣΥ-ΔΙΑΝΟΜΕΣ», Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις «Α.Σ.Ε.», Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Γενικών Ασφαλειών «Η ΑΓΡΟ-ΤΙΚΗ», Συνεταιριστική Εταιρεία Διαφημίσεων «ΣΥΝ.Ε.ΔΙΑ».

Στο άρθρο 73, η «αναγκαστικότητα» αποτελεί έννοια ασυμβίβαστη με το σχήμα οικονομικής συλλογικής δράσης που καλείται «συνεταιρισμός». Οι αναγκαστικοί συν/σμοί και οι ενώσεις τους καταργούνται. Διατηρούνται, όμως, όσοι αναγκαστικοί συν/σμοί ασχολούνται με ειδικά προϊόντα σχεδόν μοναδικά στην παγκόσμια αγορά π.χ. κρόκος, μαστίχα, κίτρο, καθώς και όσοι θεωρείται ότι ασκούν ιδιαίτερα ευεργετικές, για το γενικότερο αντικείμενο της δασικής και γεωργικής πολιτικής, δραστηριότητες π.χ. Συνεταιρισμοί Δασοκτημόνων και Τ.Ο.Ε.Β.

Τα θέματα αυτά ρυθμίζονται από το προτεινόμενο νομοσχέδιο το οποίο θέτουμε υπόψη σας για υήφισιν.

Αθήνα, 17 Φεβρουαρίου 1984

Οι Υπουργοί

Προεδρίας της Κυβέρνησης
ΑΠ. ΛΑΖΑΡΗΣ

Εθνικής Οικονομίας
Γ. ΑΡΣΕΝΗΣ

Δικαιοσύνης
Γ.Α. ΜΑΓΚΑΚΗΣ

Οικονομικών
Ι. ΠΟΤΤΑΚΗΣ

Γεωργίας
Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ

Εργασίας
Ε. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Εμπορίου
Β. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ

Ο υπουργός Γεωργίας
Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ

αναλύει το νομοσχέδιο
στο Κοινοβούλιο
(7-5-84)

Κυρίες και κύριοι, το Νομοσχέδιο που εξετάζουμε σήμερα πρόκειται να αντικαταστήσει τον Νόμο 921 του 1979. Η αντικατάσταση είναι επιβεβλημένη γιατί **η ισχύουσα Νομοθεσία, παρόλο που είχε ως διακηρυγμένο στόχο την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος, δεν συνέτεινε στην ανάπτυξη αυτή.**

Κύριος λόγος της εξέλιξης αυτής ήταν ότι ο συνεταιρισμός εργάστηκε σε ένα **πλαίσιο ιδεολογικό και οικονομικό που τον μεταχειριζόταν ως οργάνωση αλληλεγγύης.** Οι συνεταιριστικές οργανώσεις υπήρχαν όχι για να οργανώσουν οι αγρότες για λογαριασμό τους την παραγωγή, εμπορία και μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, υπήρχαν **όχι για να αποτελέσουν τη ραχοκοκκαλιά πάνω στην οποία θα στηριζόταν η προσπάθεια των αγροτών να διοργανώσουν αυτοδιαχειριζόμενοι το δικό τους τομέα ζωής και ευθύνης.** Υπήρχαν για να βελτιώσουν και να διορθώσουν τις όποιες δυσάρεστες επιπτώσεις είχε η οργάνωση του αγροτικού τομέα με βάση την αρχή της ελεύθερης ανάπτυξης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, με βάση την αρχή ότι οι ιδιώτες κεφαλαιούχοι θα έπρεπε να αποτελούν τους φορείς οργάνωσης του αγροτικού τομέα.

Μοχλός ανάπτυξης ήταν ο ιδιώτης κεφαλαιούχος. **Ο συνεταιρισμός ήταν το δεκανίκι για να στηριχθεί ο αγρότης όταν οι κεφαλαιούχοι δεν εξασφάλιζαν μία ανεκτή τάξη πραγμάτων.** Τα αποτελέσματα σας είναι γνωστά. Είναι οι στρατιές των μεσαζόντων, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής γεωργίας, η ουσιαστική εξάρτηση της ελληνικής γεωργίας από εισροές από το εξωτερικό, η έλλειψη σοβαρού προγραμματισμού, η οικονομική καχεξία των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Εμείς δέλουμε να βγάλουμε τον συνεταιρισμό από το ρόλο του κομπάρσου, του βοηθού, του **διαχειριστή επιχειρήσεων χωρίς μέσα. Εμείς δέλουμε να κάνουμε τον συνεταιρισμό πρωταγωνιστή και μοχλό της αγροτικής ανάπτυξης.**

Το ερώτημα είναι πως θα γίνει αυτό; Για να απαντήσω αυτό το ερώτημα θα απαριθμήσω, σε μεγάλη συντομία, μερικά από τα κύρια προβλήματα που γνωρίζει η ελληνική γεωργία.

Τα προβλήματα
της Ελληνικής Γεωργίας

Η ελληνική γεωργία πάσχει από το μικρό μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και από τον πολυτεμαχισμό τους. Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις που είναι μεγαλύτερες από 100 στρέμματα, καλύπτουν στην ΕΟΚ πάνω από 40% του συνόλου των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ενώ στη χώρα μας μόλις το 7% περίπου. Έτσι το κόστος παραγωγής είναι αυξημένο και δεν είναι δυνατή η προγραμματισμένη και ορθολογική χρήση των συντελεστών παραγωγής. Το εργατικό δυναμικό σε μας έχει χαμηλή απασχόληση. Άλλοτε δεν φθάνει και χρειάζεται να προσληφθούν εργάτες. Άλλοτε δεν μπορεί να εργαστεί, γιατί η εκμετάλλευση δεν προσφέρει εργασία. Η υποδομή είναι ανεπαρκής. Αυτό φαίνεται από το χαμηλό ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων. Η εκμηχάνιση της γεωργίας έχει κατά τέτοιο τρόπο, ώστε επιβαρύνει υπερβολικά το κόστος παραγωγής. Είναι γνωστό, ότι μερικές εκμεταλλεύσεις έχουν ελκυστήρες οι οποίοι δεν μπορούν να αξιοποιηθούν σωστά. Είναι υπερβολικά ισχυροί σε σχέση με το μέγεθος της εκμετάλλευσης. Οι παραγωγοί δεν είναι σε θέση να φροντίσουν μόνοι τους την ανάπτυξη των καλλιεργειών. Έχουν ανεπαρκή προσφορά τεχνικής βοήθειας από τις συλλογικές τους οργανώσεις και αυτό με επίπτωση στην ποιότητα και τη δυνατότητα κάλυψης των αναγκών της αγοράς. **Η πληροφόρηση, η έρευνα, η εκπαίδευση, την οποία εκτελούν οι συνεταιριστικές οργανώσεις είναι σχεδόν ανύπαρκτες.**

Όσον αφορά την αγορά, υπάρχει κατακερματισμός δραστηριοτήτων. Μικρές μονάδες έχουν αναλάβει την διακίνηση, επεξεργασία και διάθεση των αγροτικών προϊόντων, με

αποτέλεσμα να μη μπορούν πολλές φορές να τα βγάλουν πέρα. Όλη η οργάνωση της αγοράς είναι τέτοια, ώστε ο αγρότης να μη μπορεί να ανταπεξέλθει στο παιχνίδι της προσφοράς και της ζήτησης, να έχει ανύπαρκτη διαπραγματευτική ικανότητα. Εγκαταστάσεις εμπορίας δεν υπάρχουν ικανοποιητικές. Υπάρχει έλλειψη αποθηκευτικών χώρων, υπάρχει έλλειψη συσκευαστηρίων, υγιεινών, μεταφορικών μέσων. Για τις εξαγωγές δεν έχει γίνει αρκετή προσπάθεια από τις συνεταιριστικές οργανώσεις. Οι εξαγωγικοί φορείς των συνεταιριστικών οργανώσεων είναι ανεπαρκώς οργανωμένοι. Υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης για τις συνθήκες της αγοράς, υπάρχει έλλειψη προσαρμογής στις ανάγκες της αγοράς.

Όλα αυτά που ανέφερα σε συντομία, οδηγούν σε μια γαλίδα μεταξύ της τιμής που εισπράττει ο παραγωγός και της τιμής που πληρώνει ο καταναλωτής. Οδηγούν στο να είναι χαμηλό το αγροτικό εισόδημα, ενώ οι τιμές των αγροτικών προϊόντων είναι για τον καταναλωτή υψηλές.

Πώς επεδίωξαν οι προηγούμενες κυβερνήσεις να λύσουν τα προβλήματα αυτά, με ποιές επιλογές;

Τι έκανε
η Ν. Δημοκρατία

Οι επιλογές της Νέας Δημοκρατίας κάθε άλλο παρά βοήθησαν την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Α) Μια πρώτη επιλογή της προηγούμενης Κυβέρνησης, μια πρώτη επιλογή της Νέας Δημοκρατίας, ήταν η προώθηση της επιχειρηματικής εκμετάλλευσης. Η προώθηση της επιχειρηματικής εκμετάλλευσης ανταποκρινόταν στην φιλελεύθερη αντίληψη της συντηρητικής παράταξης για την επέκταση του μηχανισμού της αγοράς σε όσο το δυνατόν περισσότερες δραστηριότητες, την οργάνωση της οικονομικής δραστηριότητας με βάση το άτομο επιχειρηματία. Όμως η επιχειρηματική εκμετάλλευση δεν μπορεί να λύσει τα προβλήματα της ελληνικής υπαίδρου. Ο μικρός και μεσαίος αγρότης έχουν υψηλό κόστος παραγωγής, μικρή διαπραγματευτική ικανότητα και δεν θα μπορέσουν ποτέ να μετατρέψουν, χωρίς υψηλό δανεισμό, την επιχείρησή τους σε επιχειρηματική εκμετάλλευση. Ο μεγάλος δανεισμός όμως, οι υψηλές κεφαλαιουχικές επενδύσεις κοστίζουν πολύ, αυξάνουν το κόστος παραγωγής. Το αναπόδραστο τέλος είναι η εγκατάλειψη της εκμετάλλευσης. Το πρότυπο της επιχειρηματικής εκμετάλλευσης οδηγεί στην εγκατάλειψη της υπαίδρου από τους μικρούς και μεσαίους καλλιεργητές. Και γι' αυτό είναι ένα πρότυπο που είναι ακατάλληλο για να λύσει τα προβλήματα της ελληνικής γεωργίας.

Β) Μια δεύτερη επιλογή της Νέας Δημοκρατίας, ήταν, όπως ανέφερα ήδη, η προώθηση του ιδιώτη επιχειρηματία. Το αποτέλεσμα, όσον αφορά την εμπορία, έχει περιγραφεί επανειλημμένα. Για τα προϊόντα που πωλούνται για λογαριασμό του παραγωγού, υπήρχε αυθαίρετη σύνταξη εκκαθαρίσεων, παράλειψη αποστολής τιμολογίων, υπήρχε πολλές φορές διακοπή αποστολής τελάρων όταν ο παραγωγός ζητούσε καταβολή τιμήματος, υπήρχε έκδοση γευτικών τιμολογίων, υπερτιμολόγηση ή υποτιμολόγηση και γενικά εκμετάλλευση των οικονομικών αναγκών του αγρότη. Είναι γνωστό το φαινόμενο της καθόδου των εμπορών, στην αρχή της εμπορικής περιόδου, με προσφορά ενιαίων τιμών, της απόσυρσής τους εν συνεχεία για να εξαναγκάσουν τους παραγωγούς να ρίξουν τις τιμές, και της μετέπειτα εμφάνισής τους, με αισθητά μειωμένες τιμές, με τον ισχυρισμό ότι έχουν αλλάξει οι συνθήκες της αγοράς. Επί πλέον οι ιδιωτικές αυτές επιχειρήσεις είχαν, όπως ανέφερα, μικρά κεφάλαια, δεν μπορούσαν να αναπτύξουν το εμπόριο. Και έτσι αποτελεί ακόμα συννηδισμένο φαινόμενο, ορισμένα προϊόντα που βρίσκονται σε υπερεπάρκεια σε ορισμένες περιοχές της χώρας, για παράδειγμα το βερύκοκο στην Κορινθία, να μη μπορούν να πουληθούν σε άλλες περιοχές της χώρας, όπως η Βόρεια Ελλάδα ή τα νησιά.

Οι ιδιωτικές βιομηχανίες μεταποίησης δεν μπόρεσαν, επίσης, να βοηθήσουν την ανάπτυξη της γεωργίας γιατί δεν είχαν κεφάλαια. Ζουν με το δανεισμό και είναι υπερχρεωμένες.

Μόνο στην ΑΤΕ υπάρχουν 19 προβληματικές γεωργικές βιομηχανίες με οφειλές 4,5 δισ., από τα οποία τα 2 δισ είναι ληξιπρόθεσμα.

Γ) Μια τρίτη επιλογή της Νέας Δημοκρατίας ήταν ο συνεταιρισμός, σαν οργάνωση αλληλεγγύης. Βοηδός της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, χωρίς ιδιαίτερες υποχρεώσεις και ευθύνες, με γενική πυροσβεστική αποστολή, ο συνεταιρισμός υπεύθυνος για όλα και για τίποτε.

Να δούμε ποιά είναι η εικόνα αυτού του πρωτοβάθμιου για παράδειγμα συνεταιρισμού. Κάποιο κτίριο μικρό ή μεγάλο, με την επιγραφή Γεωργικός Συνεταιρισμός, στα περισσότερα χωριά του τόπου μας, κάποιες μεγαλύτερες κτιριακές εγκαταστάσεις για τις Ενώσεις. Όμως, τα κτίρια των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών συνήδως χωρίς ζωή. Κάποιο Δ.Σ., πριν από την αναμόρφωση της νομοθεσίας, χωρίς συνεταιριστική παιδεία και πρακτική και εν πολλοίς δύσπιστο για τις συλλογικές μορφές δραστηριότητας. Η μάζα του υπηρεσιακού συνεταιριστικού μηχανισμού, στο μεγαλύτερό της ποσοστό, χωρίς τις απαραίτητες ικανότητες και την οικονομική σκέψη για να αναπτύξει επιχειρηματικά το συνεταιρισμό. Τέλος, κάποιες δραστηριότητες περιθωριακές για συμπλήρωση των ιδιωτικής μορφής οικονομικών δραστηριοτήτων. Έτσι, από τους 7,5 χιλιάδες, περίπου, συνεταιρισμούς που έχει η Χώρα, μόνο 300, περίπου, παρουσίαζαν κάποια αξιόλογη δραστηριότητα το 1981. Οι υπόλοιποι είχαν μικρή και ασημέντη δραστηριότητα. Οι Ενώσεις, επίσης, εκτελούσαν, κατά κύριο λόγο, εργολαβικές εργασίες, για λογαριασμό των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών και δεν ανέπτυσαν οι ίδιες πρωτοβουλία.

Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί ήταν συνεταιρισμοί σφραγίδες και οι Ενώσεις του τύπου αυτού, ήταν συνεταιριστικές εταιρείες εργολαβικής μορφής.

Απέτυχε λοιπόν και η τρίτη επιλογή της προηγούμενης Κυβέρνησης για ένα συνεταιρισμό με τη μορφή οργάνωσης αλληλεγγύης.

Δ) Η τέταρτη επιλογή ήταν η Κρατική παρέμβαση με ελεύθερη λειτουργία της αγοράς, κρατική παρέμβαση για να ανατρέψει τις δυσμενείς επιπτώσεις της αγοράς, για να βοηθήσει τον παραγωγό εκεί που υπήρχε εκμετάλλευση. Ποιό το αποτέλεσμα; Ήταν αρνητικό.

Για παράδειγμα: Αυξήθηκε σημαντικά η παραγωγή, χωρίς όμως να βελτιωθεί ταυτόχρονα η υποδομή της εμπορίας, η οργάνωση της εμπορίας. Έτσι έχουμε σήμερα το φαινόμενο μιας αυξημένης παραγωγής, η οποία δύσκολα μπορεί να διατεθεί. Οι εισροές εξαρτώνται από το εξωτερικό. Ο βασικός πατατόσπορος και ο πιστοποιημένος πατατόσπορος π.χ. εισάγονται από το εξωτερικό, όπως και τα υβρίδια καλαμποκιού. Τα αρδευτικά έργα έγιναν με τεχνολογία, που πολλές φορές δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες. Γενικά χαρακτηριστικά της Κρατικής παρέμβασης ήταν η πολιτική σκοπιμότητα. Υπήρχε παρέμβαση εκεί που συνέφερε για να συλλεγούν γηφοί, για να σπριχθούν οι τοπικοί κομματάρχες και οι τοπικοί προύχοντες.

Οι επιλογές της Νέας Δημοκρατίας, πιστεύω, απέτυχαν. Χρειαζόμαστε νέες επιλογές.

Τι προτείνει
το ΠΑΣΟΚ

Ποιές αρχές προτείνει το δικό μας Κίνημα:

Α) Πρώτη αρχή είναι η αυτοδιαχείριση. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να αντιμετωπίζουν οι ίδιοι τα προβλήματά τους. Να μην είναι εκτελεστές μιας πολιτικής που δεν επηρεάζουν, αλλά να αποφασίζουν και να εφαρμόζουν οι ίδιοι την πολιτική. Η αυτοδιαχείριση αναπτύσσει και την συλλογική και την ατομική πρωτοβουλία. Για να καταστεί όμως δυνατή η αυτοδιαχείριση πρέπει το Κράτος να δώσει στους ενδιαφερόμενους τα υλικά μέσα, να δημιουργήσει τους νομικούς δεσμούς, για να έχουν τη δυνατότητα να αποφασίζουν και να εφαρμόζουν τις αποφάσεις τους. Η αυτοδιαχείριση, όπως την επαγγελλόμαστε εμείς, είναι αρχή οργάνωσης που βρίσκεται στους αντίποδες ενός συστήματος κεντρικού προγραμματισμού σχεδιασμού από το κέντρο όλων των λεπτομερειών, ενός συστήματος στη γεωργία όπου ο τρόπος χρησιμοποίησης των μέσων παραγωγής και οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν καθορίζονται αποκλειστικά κεντρικά. Η αυτο-

διαχείριση δεν συμβιβάζεται με τον Κρατισμό. Αυτή είναι η πρώτη μας επιλογή.

Β) Η δεύτερή μας επιλογή είναι η αποκέντρωση. Το Κράτος, πιστεύουμε εμείς, δεν έχει τη δυνατότητα να διαγράφει για όλους κεντρικά τις αναγκαίες αποφάσεις. Οι αποφάσεις πρέπει να παίρνονται άμεσα από εκείνους που έχουν συμφέρον και εκεί που προκύπτει το πρόβλημα. Οι αυτοδιαχειριζόμενες μονάδες, με βάση την αρχή της αποκέντρωσης, πρέπει να είναι τοπικές, μικρές, ευέλικτες και να αυξάνουν σε μέγεθος όσο αυξάνει το μέγεθος του προβλήματος.

Γ) Η τρίτη επιλογή είναι ότι το προϊόν της δουλειάς ανήκει σε εκείνους που το δημιουργήσαν. Το πλεόνασμα που παράγεται πρέπει να το καρπώνονται οι ίδιοι οι εργαζόμενοι. Αυτό δεν συμβαίνει σε ένα σύστημα όπου εμπορία και μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων βρίσκεται στα χέρια ιδιωτικών κεφαλαιουχικών επιχειρήσεων.

Εκεί καρπώνονται οι επιχειρήσεις αυτές το μεγαλύτερο μέρος της προστιδόμενης αξίας των αγροτικών προϊόντων και την αύξηση της παραγωγικότητας μέσω της νέας τεχνολογίας. Πρέπει λοιπόν, εμπόριο και μεταποίηση στον αγροτικό τομέα, να περάσουν στα χέρια των αγρών. Αυτό είναι προϋπόθεση για να αυξηθεί το εισόδημά τους. Αυτό απορρέει από την επαγγελία του Κινήματος μας για περισσότερη κοινωνική δικαιοσύνη. Είναι ένα κεντρικό σημείο του προγράμματος μας, είναι ένα κεντρικό σημείο του προγράμματος μιας σοσιαλιστικής κυβέρνησης. Είναι αναπόφευκτο σε μια τέτοια πορεία, πολλοί να χάσουν και να διαμαρτύρονται. Αλλά δέλω να τονίσω εδώ ότι δεν πρόκειται να χάσει η ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία με δικά της κεφάλαια και δική της οργάνωση, η επιχείρηση που στέκει και ξέρει να διαχειρίζεται τα συμφέροντά της. Εκείνοι που θα χάσουν είναι όσοι λυμαίνονταν μέχρι σήμερα την ελληνική ύπαιθρο, οι ευκαιριακοί επιχειρηματίες, αυτοί που δεν μπορούσαν να σταθούν στα πόδια τους γιατί δεν είχαν κεφάλαια, δεν είχαν ικανότητα, δεν είχαν τη γνώση, εκείνοι που βασίλευαν επί 10ετίες, χάρη στα δάνεια, την καταπίεση του συνεταιριστικού κινήματος, την πολιτική στήριξη της Δεξιάς.

Δ) Η τέταρτη επιλογή μας, είναι η ανάπτυξη της ατομικής πρωτοβουλίας και ευθύνης του αγρότη. Ο αγρότης δεν θα μπορέσει να αυξήσει το εισόδημά του αν δεν έχει τη δυνατότητα να διερευνήσει ο ίδιος πώς μπορεί να πραγματοποιήσει το μεγαλύτερο κέρδος, αν δεν έχει τη δυνατότητα να προσαρμόσει την παραγωγή του στις ανάγκες της αγοράς, αν δεν μπορεί να επηρεάσει την παραγωγή του προϊόντος, αν δεν μπορεί να συμμετάσχει στην εμπορία και μεταποίηση, αν δεν μπορέσει να μεγιστοποιήσει το κέρδος του.

Η ανάπτυξη της ατομικής πρωτοβουλίας και ευθύνης του αγρότη, είναι κεντρικό σημείο της πολιτικής μας. Και αυτή την επιλογή μας την αρνείται η Δεξιά. Γιατί ο πληροφορημένος αγρότης, είναι ο αγρότης που δεν υπόκειται σε εκμετάλλευση, σε πολιτική καταπίεση, σε πλύση εγκεφάλου, είναι ο αγρότης που δεν παρাসύρεται.

Ισχυρίζεται η Νέα Δημοκρατία ότι θέλει να διαφυλάξει την αυτοδυναμία του αγρότη και για αυτό αντιτίθεται στο Νομοσχέδιο. Την διαφύλαξε όμως; Ας αναλογιστούμε τη μετανάστευση, ας αναλογιστούμε την εγκατάλειψη της υπαίθρου, ας αναλογιστούμε και τις διάφορες κινητοποιήσεις για περισσότερες επιδοτήσεις. Τι υποδηλώνουν αυτά; Υποδηλώνουν αδυναμία ζωής στην ύπαιθρο, υποδηλώνουν εξάρτηση από κρατικούς μηχανισμούς.

Ε) Τελευταία επιλογή που θα αναφέρω είναι ότι πρέπει να κρατήσουμε ζωντανή την ύπαιθρο, το χωριό, στη σημερινή πιο εκσυγχρονισμένη μορφή του. Ο πληθυσμός που ζει εκεί σήμερα, πρέπει να έχει τις δυνατότητες ικανοποιητικής απασχόλησης και ικανοποιητικού εισοδήματος. Η απασχόληση πρέπει να είναι πιο πολύπλευρη και πιο αποδοτική.

τών; Είναι η ανάπτυξη της συνεταιρισμένης οικογενειακής εκμετάλλευσης, είναι η ανάπτυξη του συνεταιρισμού. Η οικογενειακή εκμετάλλευση με τον αγρότη κύριο των μέσων παραγωγής, με κυριότητα του στη γη και στα μηχανήματα, εξασφαλίζει την αυτοδιαχείριση, την αποκέντρωση, την ανάπτυξη της ατομικής του πρωτοβουλίας, τον καθιστά επίκεντρο της προσπάθειας, μιας προσπάθειας όμως που είναι σκόπιμο να συνενώσει και να συντονίσει με τις προσπάθειες των άλλων αγροτών για να μπορέσει να δώσει καλύτερα αποτελέσματα.

Ο συντονισμός και η συνεργασία είναι το κεντρικό σημείο της λειτουργίας του συνεταιρισμού. Μέσα από τη συλλογική προσπάθεια που αποτελεί ο συνεταιρισμός, μπορεί ο αγρότης να πετύχει τη μείωση του κόστους κατά την προμήθεια των εφοδίων. Θα αναφέρω ένα πρόσφατο παράδειγμα: Η ΚΥΔΕΠ, αγόρασε βαμβακοσυλλεκτικές μηχανές για λογαριασμό των συνεταιριστικών οργάνωσεων από τις ΗΠΑ και, χωρίς στην διαπραγματευτική ικανότητα της συλλογικής προσπάθειας, κατάφερε να μειώσει την αρχική προσφορά και την τιμή αγοράς κατά 2 εκατ. κατά μηχανήμα. Κατάφερε φέτος να πάρει τις μηχανές με τις ίδιες τιμές που τις πήρε πέρσι, παρ' όλη τη διεθνή αύξηση των τιμών.

Ο αγρότης μπορεί να πετύχει μέσα από τον συνεταιρισμό τη συμμετοχή του στην παραγωγή και εμπορία των εφοδίων. Η κυβέρνηση, πρόκειται σύντομα να αναθέσει τη διαχείριση των λιπασμάτων στη ΣΥΝΕΛ, τη συνεταιριστική οργάνωση, ώστε μέσα από την εμπορία των εφοδίων να μειωθεί το κόστος και να περάσει όποιο πλεόνασμα πραγματοποιείται στους συνεταιρισμούς.

Ο αγρότης μέσα από τον συνεταιρισμό μπορεί να πετύχει οργάνωση της παραγωγής ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς. Οι μεγάλες αγορές του εξωτερικού, απαιτούν μεγάλες ποσότητες και τυποποιημένες ποιότητες. Θέλουν χιλιάδες λίτρα κρασί σε ορισμένη ποιότητα, δέλουν χιλιάδες τόννους ροδάκινα σε ορισμένη ποιότητα. Οι ποσότητες σε ορισμένη ποιότητα δεν παράγονται από τον μεμονωμένο αγρότη χωρίς πληροφόρηση, συνεργασία και συντονισμό. Παράγονται μονάχα αν τους δοθεί η πληροφόρηση, τι απαιτεί ακριβώς η αγορά, τότε πρέπει να κοπεί το ροδάκινο, τότε πρέπει να οδηγηθεί το χοιρινό στο σφαγείο, τότε πρέπει να τρυγηθεί το αμπέλι.

Ο συνεταιρισμός μπορεί να πετύχει την αύξηση της διαπραγματευτικής ικανότητας του αγρότη. Μπορεί να κατοχυρώσει τις τιμές του αγροτικού προϊόντος. Υπάρχουν στη χώρα μας πολύ ωραία παραδείγματα. Προτού γίνει το συνεταιριστικό εργοστάσιο «Η ΩΔΩΔΩΝΗ» στην Ήπειρο, με συνεργασία της Αγροτικής Τράπεζας, οι τιμές του γάλακτος στην περιοχή ήταν εξαιρετικά χαμηλές γιατί ο αγρότης ήταν έρμαιο των εμπόρων, οι οποίοι πήγαιναν και αγόραζαν το προϊόν. Αφού άρχισε να συγκεντρώνει το εργοστάσιο την παραγωγή σε ορισμένη τιμή, ανέβηκαν όλες οι τιμές στην τιμή του εργοστασίου και οι έμποροι άρχισαν να δίνουν υψηλότερες τιμές.

Το ίδιο έγινε πρόσφατα, με το χαρούπι στο Ρέθυμνο. Το χαρούπι, ένα άγνωστο και ξεχασμένο προϊόν, επωλείτο για 12 δρχ. στους ιδιώτες εμπόρους. Επενέβη η Ένωση Συνεταιρισμών με μια τιμή 17 δρχ. το κιλό, ανέβηκε η τιμή για όλους τους παραγωγούς σε 17 δρχ. και σήμερα πουλιέται 20 με 25 δρχ. Αυτό είναι ένα καλό παράδειγμα πώς ο συνεταιρισμός αυξάνει την διαπραγματευτική ικανότητα του παραγωγού.

Ο αγρότης με τον συνεταιρισμό μπορεί να συμμετάσχει στην εμπορία των προϊόντων. Θα προσποριστεί έτσι το κέρδος του χονδρέμπορου και, εφ' όσον έχει ο συνεταιρισμός καταστήματα λιανικής πώλησης, και το κέρδος του λιανοπωλητή. Υπάρχουν συνεταιρισμοί, όπως στο Βελβεντό ή τη Ζαγορά, οι οποίοι έχουν δείξει ότι η εμπορία αγροτικών προϊόντων μπορεί να είναι αποδοτική.

Ο αγρότης μέσα από τον συνεταιρισμό, μπορεί να συμμετάσχει στη μεταποίηση των προϊόντων. Στα Τρίκαλα έχει δημιουργηθεί το εργοστάσιο της ΕΛΒΙΚ, το μεγαλύτερο ίσως βιομηχανικό

σφαγείο των Βαλκανίων. Πώς εργάζεται αυτό το εργοστάσιο; Εργάζεται κατά κύριο λόγο για λογαριασμό των ιδιωτών επιχειρηματιών, οι οποίοι αγοράζουν τα ζωντανά από τους κτηνοτρόφους - διότι δεν υπάρχει ανεπτυγμένο συνεταιριστικό κίνημα - τα σφάζουν στο εργοστάσιο, τα παραλαμβάνουν και τα εμπορεύονται.

Στην Δανία, οι συνεταιρισμοί έχουν στα χέρια τους βιομηχανικά σφαγεία. Εκεί οι συνεταιρισμοί, δίνουν σε κάθε παραγωγό ένα πρόγραμμα παραγωγής, στέλνουν δικά τους μέσα και παραλαμβάνουν τα ζώα ορισμένη ημερομηνία, έχουν δώσει και πρόγραμμα διατροφής που καθορίζει με τι ζωοτροφές πρέπει να θρέψει ο παραγωγός τα ζώα, έτσι ώστε τη μέρα που παραλαμβάνονται τα ζώα να έχουν όλα το ίδιο μέγεθος. Τα παραλαμβανόμενα ζώα οδηγούνται στο συνεταιριστικό εργοστάσιο και σφάζονται από συνεταιρισμό ο οποίος έχει δικούς του οργανισμούς χονδρικής και λιανικής πώλησης και εξαγωγής. Οι Δανικοί συνεταιρισμοί, είναι οι μεγαλύτεροι συνεταιρισμοί εξαγωγής λαρδιού στην Μεγάλη Βρετανία. Και είναι γενικά από τους μεγαλύτερους στον κόσμο εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων.

Ο αγρότης μπορεί να αυξήσει το εισόδημά του, με τη δημιουργία υποδομής μέσα από το συνεταιρισμό. Υπάρχουν πρόσφατα παραδείγματα συνεταιρισμών που δημιούργησαν στο χωριό μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα, που χρόνια δεν μπορούσαν να κατασκευασθούν, και έτσι εξασφάλισαν άρδευση και αύξηση του εισοδήματος.

Ο συνεταιρισμός μπορεί να βοηθήσει στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής, να εισαγάγει καινούργιες καλλιέργειες, να βοηθήσει την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και έτσι να εξασφαλίσει π.χ. κρασί ποιότητας. Ή να εξασφαλίσει νέου τύπου ελαιόδενδρα, πιο αποδοτικά. Ή νέες τεχνικές καλλιέργειες, όπως γραμμικές καλλιέργειες, ή νέα συστήματα ζήρανσης, για παράδειγμα στη σταφίδα.

Ο συνεταιρισμός μπορεί να βοηθήσει στη χρηματοδότηση της αγροτικής εκμετάλλευσης. Ο αγρότης αν έχει ένα συνεταιρισμό φερέγγυο, δεν χρειάζεται ο ίδιος εγγυήσεις. Μπορεί να δανεισθεί από τον συνεταιρισμό, ο οποίος μεσολαβεί στην Τράπεζα.

Ο συνεταιρισμός μπορεί να βοηθήσει τον αγρότη να μειώσει το κόστος παραγωγής με κοινή χρήση μηχανημάτων όπως της βαμβακοσυλλεκτικής μηχανής και της δεριζοαλωνιστικής μηχανής.

Ο αγρότης μπορεί, μέσα από το συνεταιρισμό, να συμμετάσχει στην εκμετάλλευση κτημάτων του Δημοσίου με κοινές καλλιέργειες. Μπορεί να διευρύνει την απασχόλησή του, εφ' όσον υπάρχει ποικιλία καλλιεργειών, ώστε να αντιμετωπισθεί η στενότητα του εργατικού δυναμικού και η υποαπασχόληση σε ορισμένες περιόδους.

Ο συνεταιρισμός μπορεί να τον βοηθήσει να αναπτύξει και άλλες απασχολήσεις. Μπορεί να αναπτύξει τη μικροβιοτεχνία και τη χειροτεχνία.

Γενικά, ο συνεταιρισμός μπορεί να συντείνει στην αύξηση του εισοδήματος του αγρότη και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής του.

Ο αγρότης γίνεται, μέσω του συνεταιρισμού που εργάζεται με τις προϋποθέσεις αυτού του νόμου, επιχειρηματίας, έμπορος, βιομήχανος, βιοτέχνης, χειροτέχνης. Κατανέμει τους κινδύνους σε περισσότερες δραστηριότητες, αυξάνει τις δυνατότητες κέρδους και γενικά εξασφαλίζει επίπεδο εισοδήματος, το οποίο η παραδοσιακή εκμετάλλευση δεν μπορούσε να του παράσχει.

Το πρότυπο της συνεταιρισμένης οικογενειακής εκμετάλλευσης επιτρέπει τη διατήρηση μικρών και μεσαιών εκμεταλλεύσεων, τη διατήρηση ενός υψηλού ποσοστού απασχόλησης στην ύπαιθρο. Είναι εκείνο που ανταποκρίνεται στα δοσμένα της ελληνικής γεωργίας.

Η συνεταιρισμένη οικογενειακή εκμετάλλευση και ο συνεταιρισμός είναι για μας η εναλλακτική λύση απέναντι στην καθήλωση που σήμαινε η παραδοσιακή εκμετάλλευση, και στην καπιταλιστική οργάνωση της γεωργίας, στην οποία οδηγεί η επιχειρηματική εκμετάλλευση. Στο πρότυπο γεωργικής ανάπτυξης που επιδιώκουμε, επίκεντρο είναι ο αγρότης που στην ατομική του ιδιοκτησία έχει δική του γη, δικά του μηχανήματα, δικά του μέσα παραγωγής.

Επίκεντρο είναι ο αγρότης, ο οποίος μεγιστοποιεί τα πλεονεκτήματα τα οποία προσφέρει η συλλογική προσπάθεια μέσα από τον συνεταιρισμό. Επίκεντρο είναι ο συνεταιρισμός που εγγυάται την καλύτερη οργάνωση της κοινωνίας, γιατί εξασφαλίζει αυτοδιαχείριση, αποκέντρωση, κοινωνική δικαιοσύνη, ανάπτυξη της υπαίδρου, απελευθερώνει τον αγρότη από την κρατική κηδεμονία, τον κάνει αυτοδύναμο. **Πάύει ο αγρότης — εφόσον αναπτυχθεί το συνεταιριστικό κίνημα — να είναι παρακλήτης, επαίτης κρατικής υποστήριξης.**

Αποκρούουμε εμείς, κύριοι συνάδελφοι, το σχήμα της επιχειρηματικής εκμετάλλευσης, της φάρμας, που θα διώξει τους μικρούς και μεσαίους αγρότες από τη γη, όπως αποκρούουμε και το σχήμα της κρατικής ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής, όπου ο αγρότης είναι υπάλληλος. **Αποκρούουμε κάθε προσπάθεια υποχρεωτικής συνένωσης των εκμεταλλεύσεων σε μεγάλες επιχειρήσεις,** όπου ο αγρότης δεν θα έχει την άμεση κατεύθυνση της παραγωγής, όχι μόνο διότι ο αγρότης είναι δεμένος με την ιδιοκτησία του, αλλά γιατί η αγροτική οικογένεια με την ατομική εκμετάλλευση, της οποίας έχει την κατεύθυνση, εξασφαλίζει μεγαλύτερη παραγωγή. **Ο αγρότης κινητοποιείται πολύ περισσότερο στα πλαίσια της δικής του εκμετάλλευσης.** Ο μικρός κλήρος, τον οποίο έχει, τον σπρώχνει να αναπτύξει όλες τις δυνατότητές του. Ο συνεταιρισμός θα αξιοποιήσει την προσπάθεια αυτή, ώστε να του αποφέρει το μεγαλύτερο εισόδημα.

Πώς πρέπει να λειτουργεί ο Συνεταιρισμός

Το ερώτημα που πρέπει να εξετάσουμε τώρα είναι, πώς πρέπει να λειτουργήσει ο συνεταιρισμός. Για να είναι ανταγωνιστικός, για να είναι βιώσιμος, πρέπει να ακολουθεί ορισμένες αρχές. **Όσον αφορά την οικονομική δραστηριότητά του, πρέπει να ακολουθεί τις ίδιες αρχές που ακολουθεί η ιδιωτική επιχείρηση με τη μορφή εταιρείας,** γιατί ο συνεταιρισμός είναι μία εταιρεία, μόνο που κυρίαρχο στοιχείο, αντί για το κεφαλαιουχικό, είναι το προσωπικό.

Ως προς την οργάνωσή του και τη λειτουργία του ο συνεταιρισμός — επειδή δεν είναι επιχείρηση με την έννοια των ιδιωτικών επιχειρήσεων — πρέπει να ακολουθεί αρχές δημοκρατικότητας και αλληλεγγύης. Στόχος του δεν είναι η μεγιστοποίηση με κάθε τρόπο του κέρδους. Στόχος του είναι η στήριξη των παραγωγών με αλληλέγγυα προσπάθεια, η βελτίωση γενικά της ποιότητας ζωής τους.

Ας εξετάσουμε πρώτα, την οργάνωση της οικονομικής δραστηριότητας. Σε μία ιδιωτική συλλογική επιχείρηση οι εταίροι είναι υποχρεωμένοι να προσφέρουν την εργασία τους για την επίτευξη της κοινής προσπάθειας, είναι υποχρεωμένοι να εξοπλίσουν την επιχείρηση με κεφάλαια, είναι υποχρεωμένοι να μη ανταγωνίζονται την εταιρεία, είναι δεσμευμένοι για ορισμένο χρονικό διάστημα — δεν μπορούν να φύγουν όποτε θέλουν — και αποδέχονται η εταιρεία να έχει ορισμένα περιουσιακά στοιχεία.

Τι σημαίνουν όλα αυτά για τον συνεταιρισμό; Πρώτα απ' όλα η συλλογική προσπάθεια του συνεταιρισμού δεν μπορεί να είναι το δευτερεύον πρέπει να είναι το επίκεντρο, το κέντρο βάρους της προσπάθειας του αγρότη. **Ο αγρότης δεν μπορεί να ανταγωνίζεται τον συνεταιρισμό, δεν μπορεί να αδιαφορεί για την εξέλιξή του, πρέπει να συμβάλει αποφασιστικά με τα χρήματά του, τα προϊόντα του, την εργασία του, στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού.**

Αυτή είναι η έννοια των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που περιέχονται στο άρθρο 2 του Σχεδίου Νόμου.

Δεύτερη αρχή είναι ότι η κοινή επιχείρηση του συνεταιρισμού αποτελεί μοχλό για την βελτίωση της εισοδηματικής και κοινωνικής θέσης του αγρότη. Γι αυτό είναι υποχρεωμένος να στηρίζει την κοινή αυτή επιχείρηση. Εάν θυμηθούμε το παράδειγμα του εργοστασίου «ΔΩΔΩ-ΝΗ» που προείπα, πρέπει ο συνεταιρισμένος παραγωγός να παραδίνει το γάλα του στο συνεταιριστικό εργοστάσιο γάλακτος, γιατί έτσι θα δουλέψει αυτό το εργοστάσιο. Αν εξαφανισθεί αυτό το εργοστάσιο, εάν παύσει να είναι αποδοτικό επειδή δεν έχει προϊόντα, οι τιμές παραγω-

γού θα πέσουν κατακόρυφα.

15) Ο συνεταιρισμός, κι αυτό αποτελεί μία τρίτη αρχή, πρέπει να έχει κεφάλαια. Για να έχει κεφάλαια πρέπει να υπάρχει εισφορά των εταίρων. Λέχθηκε ότι 25.000 δρχ. είναι υψηλό ποσό. Ο συνεταιρισμός δεν μπορεί να δουλέυει χωρίς χρήματα. Οι 25.000 πρέπει να καταβληθούν σε 5 χρόνια. Αυτό αντιστοιχεί περίπου σε 400 δραχμές το μήνα. Πιστεύω ότι για την προσπάθεια που πρέπει να γίνει είναι ένα μικρό, ένα ελάχιστο ποσό.

14) Ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει μέγεθος τέτοιο, ώστε να μεγιστοποιήσει την διαπραγματευτική του ικανότητα. Μέγεθος σημαίνει μεγάλο αριθμό μελών. Ο συνεταιρισμός δεν μπορεί να επιζηήσει με 5, 10, 15, 20 μέλη. Αν δούμε τι συμβαίνει στις χώρες του εξωτερικού με αναπτυγμένο συνεταιριστικό κίνημα, θα διαπιστώσουμε ότι η τάση είναι να αυξάνονται συνεχώς τα μεγέθη των συνεταιριστικών μονάδων, γιατί με το μέγεθος της εκμετάλλευσης πραγματοποιούνται οικονομίες κλίμακος. Ο μεγάλος συνεταιρισμός σημαίνει ανταγωνιστικός και βιώσιμος συνεταιρισμός. Για παράδειγμα, στη Δανία υπήρχαν το 1962 1.100 γαλακτομικοί συνεταιρισμοί. Το 1972 είχαν μείνει μόνο 274 ακριβώς για να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακος. Στη Γερμανία, ο αριθμός των συνεταιρισμών μειώθηκε μεταξύ του 1971 και του 1981 κατά 43%. Το σύνολο των συνεταιρισμών στη Γερμανία είναι 7.000 περίπου, λιγότεροι απ' ό,τι είναι στην Ελλάδα. Η Γαλλία με πολύ μεγαλύτερο αγροτικό πληθυσμό από την Ελλάδα, έχει 4.000 συνεταιρισμούς περίπου, αντί των 7.800 δικών μας. Η Ιταλία, επίσης με πολύ μεγαλύτερο αγροτικό πληθυσμό, έχει 5.400 περίπου συνεταιρισμούς, αντί των 7.800 περίπου των δικών μας. Όλα αυτά σημαίνουν ότι πρέπει να υπάρχει ένας γεωργικός συνεταιρισμός σε κάθε περιφέρεια, σε κάθε Δήμο και Κοινότητα. Η σωστή οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας προϋποθέτει ένα ελάχιστο μέγεθος επιχείρησης και το ελάχιστο αυτό μέγεθος δεν επιτυγχάνεται με το να κάνει ο ένας ή ο άλλος για λόγους προσωπικής, κομματικής ή άλλης αντιδικίας στο ίδιο χωριό, ένα δεύτερο συνεταιρισμό. Η προσπάθεια για να είναι αποδοτική πρέπει να αγκαλιάζει όσο το δυνατό περισσότερο κόσμο.

Ο νόμος 921/79 προβλέπει την δυνατότητα περισσότερων συνεταιρισμών σε κάθε Κοινότητα και περισσότερων ενώσεων σε κάθε Νομό. Στο Νομό Χανίων, αν δεν με απατάει η μνήμη μου, υπάρχουν 4 ή 5 ενώσεις και υπάρχει επιπρόσθετα μία κεντρική ένωση που τις συντονίζει. Υπάρχουν 133 ενώσεις στους 52 Νομούς της Χώρας. Αυτό οδηγεί σε πολυδιάσπαση. Γι αυτό πρέπει να υπάρχει ένας γενικός αγροτικός συνεταιρισμός σε κάθε Κοινότητα ή Δήμο, να υπάρχει μία ένωση κατά νομό και μία κεντρική συνεταιριστική ένωση σε κάθε κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν.

Ο συνεταιρισμός για να είναι μία υπολογίσιμη μονάδα στην αγορά, πρέπει να διαχειρίζεται παραγωγή που να του δίνει βάρος στη διαπραγμάτευση για να επιβάλει τους δικούς του όρους. Κάθε επιχείρηση που πουλά ένα μόνο προϊόν σε ελάχιστες ποσότητες, έχει μικρή διαπραγματευτική δύναμη. Όταν αυξάνει τις ποσότητες, όταν έχει επιτύχει ποιότητα, έχει πολύ καλύτερη διαπραγματευτική θέση. Το νομοσχέδιο επιδιώκει να βελτιώσει τη διαπραγματευτική θέση του συνεταιρισμού με το να αναφέρει στο άρθρο 11 ότι οι συνεταιρισμοί μπορούν με το καταστατικό τους να ορίσουν ότι τα μέλη θα παραδίνουν την παραγωγή τους στον συνεταιρισμό για να μπορεί έτσι να διαπραγματευτεί τη διάθεση της παραγωγής. Το άρθρο 18 αναφέρει ότι ο συνεταιρισμός παραλαμβάνει την παραγωγή των συνεταίρων, την διακινεί και την εμπορεύεται σύμφωνα με τις αποφάσεις της ένωσης στην οποία ανήκει και μέσα στα γενικά πλαίσια εμπορίας του προϊόντος. Στόχος μας λοιπόν είναι μ' αυτές τις διατάξεις να φτιάξουμε μία υπολογίσιμη μονάδα.

Τι γίνεται σε άλλες χώρες της Ευρώπης

Γι' αυτή τη διάταξη η Νέα Δημοκρατία δημιούργησε τεράστιο θόρυβο. Αποτελεί κάτι πρωτόγνωρο; Είναι κάτι ριζοσπαστικό; Θα έλεγα, όχι. Σύμφωνα με νόμο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, για να ενισχυθεί μία

5) ένωση προσώπων από το κράτος πρέπει να επιβάλει στα μέλη της την υποχρέωση να προσφέρουν τα προϊόντα που παράγουν, και που αποτελούν βέβαια αντικείμενο δραστηριότητας της συλλογικής προσπάθειας, για πώληση από την οργάνωση αυτή. Ο γερμανικός νόμος προβλέπει ότι τα μέλη για ν' απαλλαγούν από την υποχρέωση της από κοινού εμπορίας, πρέπει να πάρουν τη σχετική απόφαση με πλειοψηφία 2/3. Στον ίδιο νόμο προβλέπονται ποινικές ρήτρες, σε περίπτωση που υπάρχει παράβαση ουσιαστικών υποχρεώσεων, όπως η παράβαση της υποχρέωσης παράδοσης του προϊόντος της εκμετάλλευσης στην οργάνωση. Στη Γερμανία τα καταστατικά που έχουν οι συνεταιρισμοί υποχρεώνουν τους συνεταίρους στη χρήση των υπηρεσιών του συνεταιρισμού, και είναι γενικά παραδεδομένο ότι η υποχρέωση αυτή χρήσης των υπηρεσιών του συνεταιρισμού, συνεπάγεται κοινή εμπορία των προϊόντων και έχει σκοπό την προώθηση των συμφερόντων των μελών του συνεταιρισμού.

Είναι όμως, η μόνη χώρα η οποία προβλέπει τέτοιες υποχρεώσεις;

Στη Γαλλία προβλέπεται ρητά στον νόμο ότι δεν μπορούν να διεκδικήσουν τον χαρακτηρισμό ή την ονομασία του συνεταιρισμού παρά μόνο οι οργανώσεις που τα καταστατικά τους προβλέπουν την υποχρέωση χρησιμοποίησης από κάθε συνεταίρο, των υπηρεσιών του συνεταιρισμού για καθορισμένη διάρκεια. Τι θα πει αυτό το «υποχρέωση χρησιμοποίησης των υπηρεσιών του συνεταιρισμού»; Σημαίνει ότι στους συνεταιρισμούς παραγωγής και πώλησης η υποχρέωση συνίσταται στην παράδοση στον συνεταιρισμό από το μέλος των προϊόντων, που προέρχονται από την εκμετάλλευσή του, ώστε ο συνεταιρισμός να πραγματοποιήσει, με τη βοήθεια αυτών των προϊόντων, τις διαδικασίες που προβλέπονται από τους σκοπούς του, δηλαδή την εμπορία, μεταποίηση και επεξεργασία των προϊόντων. Και εκεί προβλέπονται ποινικές ρήτρες και μπορεί να αποκλεισθεί ένα μέλος από το συνεταιρισμό, αν δεν ακολουθήσει αυτές τις υποχρεώσεις. Στη Γαλλία υπάρχουν επίσης εταιρίες συλλογικού γεωργικού ενδιαφέροντος, μιας άλλης μορφής συνεταιριστικές οργανώσεις. Στις εταιρίες αυτές τα καταστατικά μπορούν να υποχρεώσουν τους εταίρους να εκτελούν ορισμένες υποχρεώσεις. Μια τέτοια υποχρέωση είναι η παράδοση στην οργάνωση των προϊόντων της εκμετάλλευσης. Επίσης προβλέπεται ότι ο εταίρος δεν μπορεί να ανταγωνίζεται τον συνεταιρισμό αδέμιτα, και γίνεται επίσης δεκτό, ότι ο συνεταίρος ανταγωνίζεται τον συνεταιρισμό όταν δεν παραδίδει τα προϊόντα του στον συνεταιρισμό για εμπορία και επεξεργασία.

Τα ίδια ισχύουν και σε άλλες χώρες. Δεν θέλω να σας κουράσω κύριοι συνάδελφοι, θέλω να αναφέρω ενδεικτικά μονάχα ότι οι τύποι των καταστατικών στην Ολλανδία προβλέπουν παρόμοιες υποχρεώσεις, οι τύποι των καταστατικών στη Δανία και στο Βέλγιο προβλέπουν παρόμοιες υποχρεώσεις. Και προβλέπουν επίσης ότι, σε περίπτωση μη τήρησης των υποχρεώσεων αυτών, υπάρχουν ποινικές ρήτρες, υπάρχει η δυνατότητα αποκλεισμού ενός εταίρου από τον συνεταιρισμό. Ακόμη και στην Αγγλία, η οποία ακολουθεί το πρότυπο της επιχειρηματικής εκμετάλλευσης στη γεωργία, νόμος του 1962 ορίζει ότι οι συνεταιρισμοί που δέλουν ενισχύσεις, πρέπει να υποβάλουν τα μέλη τους στην υποχρέωση παράδοσης της παραγωγής τους για ορισμένο χρονικό διάστημα στον συνεταιρισμό.

Ας δούμε τέλος μία έρευνα, που έγινε στη Κοινότητα, σχετικά με το θεσμό των γεωργικών συνεταιρισμών. Τι λένε τα συμπεράσματα της έρευνας αυτής, έρευνας που χρηματοδοτήθηκε από την επιτροπή; Διαβάζω: «Πρέπει να αποφεύγονται οι συμφωνίες μεταξύ μεμονωμένων παραγωγών και εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων. Οι παραγωγοί θα πρέπει να εμπιστευθούν την εκπροσώπηση των συμφερόντων τους στους γεωργικούς συνεταιρισμούς. Θα πρέπει οι οργανώσεις να επιβάλουν υποχρεώσεις στα μέλη τους προκειμένου να εξασφαλισθεί μια ενιαία παραγωγή. Θα πρέπει να απαιτείται από κάθε μέλος να συναλλάσσεται μόνο με τον συνεταιρισμό, γιατί διαφορετική στάση αντίκειται σε βασική αρχή του συνεταιριστικού θεσμού. Δεν πρέπει να αναγνωρισθεί στον συνεταίρο το δικαίωμα να διακόπτει όποτε θέλει τις παραδόσεις προϊόντων του στο συνεταιρισμό, γιατί αυτό ταυτίζεται με αποχώρηση χωρίς προηγούμενη καταγγελία». Αυτά για τους συνεταιρισμούς.

Ας πάρουμε μια άλλη μορφή οργάνωσης η οποία προωθείται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, τις οργανώσεις παραγωγών. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι βέβαια κέντρο για την κολεκτιβοποίηση της γεωργίας της Δυτικής Ευρώπης. Οι κανονισμοί για τις ομάδες παραγωγών, π.χ. οι κανονισμοί που προβλέπουν τα σχετικά με τα φρούτα και τα λαχανικά, ορίζουν ότι θα πρέπει να παραδίδουν τα μέλη των ομάδων παραγωγών την παραγωγή τους στις ομάδες παραγωγών. Το ίδιο ισχύει για τις ομάδες παραγωγών βάμβακος, το ίδιο ισχύει για τις ομάδες παραγωγών που αφορούν την αλιεία.

Σας διαβάζω από τον Κανονισμό το σχετικό άρθρο για τα προϊόντα αλιείας:

«Κατά την έννοια του παρόντος κανονισμού, ως οργάνωση παραγωγών νοείται κάθε ανεγνωρισμένη οργάνωση ή ένωση τέτοιων οργανώσεων, η οποία συνεστήθη με την πρωτοβουλία των παραγωγών με σκοπό την λήψη κατάλληλων μέτρων προς εξασφάλιση της ορθολογικής ασκήσεως της αλιευτικής δραστηριότητας κλπ. Τα μέτρα αυτά, τα οποία αποσκοπούν ιδίως στην προώθηση της εφαρμογής αλιευτικών προγραμμάτων, στη συγκέντρωση της προσφοράς και στη διευθέτηση των τιμών, **πρέπει να περιλαμβάνουν για τα μέλη την υποχρέωση να διαδένουν, μέσω της οργανώσεως, το σύνολο της παραγωγής τους ή των προϊόντων, για το οποίο ή για τα οποία έχουν προσχωρήσει στην οργάνωση.** Η οργάνωση δύναται να αποφασίσει ότι η προαναφερθείσα υποχρέωση δεν ισχύει εφόσον η διάθεση πραγματοποιείται σύμφωνα με κοινούς κανόνες, οι οποίοι έχουν δεσπισθεί προηγουμένως».

Πρέπει να περιλαμβάνει επίσης για τα μέλη την υποχρέωση να εφαρμόζουν, προκειμένου περί παραγωγής και εμπορίας, τους κανόνες που υιοθετήθηκαν από την οργάνωση παραγωγών με σκοπό ιδίως την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων.

Ας έλθω σ' ένα άλλο σημείο: Ασκήθηκε κριτική, γιατί ο συνεταιρισμός μπορεί να προδιαγράφει κανόνες ποιότητας προϊόντων. **Για να καταστήσουμε το συνεταιρισμό φορέα εμπορίας, πρέπει να έχει τη δυνατότητα να κατοχυρώσει την ποιότητα των προϊόντων.** Πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ορίσει προδιαγραφές, ώστε να καλύψει τις ανάγκες της αγοράς. Αυτό επιδιώκει το άρθρο 12, που επίσης σ' αυτό το σημείο δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο. Υπάρχουν αντίστοιχες διατάξεις και σε άλλες νομοθεσίες. Και θέλω να αναφέρω ότι σύμφωνα με το κοινοτικό καθεστώς, οι οργανώσεις παραγωγών μπορούν να επεκτείνουν τους κανόνες ποιότητας και σε μη οργανωμένους παραγωγούς. Δηλαδή, αυτοί οι οποίοι συμμετέχουν στη συλλογική προσπάθεια μπορούν να αποφασίζουν, για να οργανώσουν σωστά την εμπορία, ότι οι κανόνες παραγωγής και ποιότητας που αποφασίζουν, ισχύουν για το σύνολο των παραγωγών. Κανείς δεν μίλησε, με αφορμή τέτοιες διατάξεις, για κολλεκτιβοποίηση. Πώς, όμως, θα μπορούσε να μιλήσει, όταν τέτοιες διατάξεις αποφασίστηκαν από κυβερνήσεις, που στην πλειοψηφία τους είναι συντηρητικές;

Οι ισχυρισμοί περί
«Καταναγκαστικής
Εργασίας»

Ο συνεταιρισμός για να πετύχει πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αναπτύσει οποιαδήποτε εργασία κρίνει σκόπιμη, όπως κάθε ιδιωτική επιχείρηση, η οποία είναι ελεύθερη να επεκτείνει τις δραστηριότητες της εκεί που το θεωρεί σκόπιμο. Γι' αυτό και το άρθρο 3 του Νομοσχεδίου καταγράφει μια σειρά από δυνατές δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Για να αναπτύξει τις δραστηριότητες αυτές ο συνεταιρισμός, πρέπει ο συνεταιριστής να βοηθήσει το συνεταιρισμό, πρέπει να συμβάλει με την προσωπική του δραστηριότητα, με την εργασία του στην επίτευξη των στόχων του συνεταιρισμού.

Αυτό προβλέπει το άρθρο 11 παράγραφος 2, το οποίο κάθε άλλο παρά εισάγει την καταναγκαστική εργασία. Η ρύθμιση αυτή αποβλέπει να εξασφαλίσει τη συμμετοχή των συνεταιριστών στην κοινή προσπάθεια, να αξιοποιήσει η διοίκηση του συνεταιρισμού τις δυνατότητες των μελών. Και ταυτόχρονα αποβλέπει στο να κατοχυρώσει τα μέλη από ενέργειες της διοίκησης, η οποία θα κατανέμει την εργασία σε ορισμένους μόνο, αυξάνοντας το εισόδημα μόνο αυτών. Το άρθρο 11 πρέπει να συνδυαστεί με το άρθρο 18, το οποίο ορίζει ότι η τακτική γενική συνέλευση καθορίζει τους όρους με τους οποίους θα συνεργαστούν όλοι για τον κοινό σκοπό. Άν

δεν συμφωνεί κάποιος αγρότης με την απόφαση της διοίκησης του συνεταιρισμού, μπορεί να προσφύγει στην γενική συνέλευση και εκεί να εκθέσει μέσα σ' ένα δημοκρατικό διάλογο τα επιχειρήματά του, να εξετασθεί η δική του περίπτωση και να εξετασθεί τι συμφέρει στο συνεταιρισμό. Το δικαίωμα αποκλείει οποιαδήποτε άνιση ή μονόπλευρη μεταχείριση. **Οι ρυθμίσεις που παίρνονται από τη γενική συνέλευση πρέπει να είναι γενικές. Αυτό δεν είναι αναγκαστική προσωπική εργασία.**

Θέλω να υπενθυμίσω ότι σύμφωνα με τη νομοθεσία, που ισχύει για τις αστικές εταιρείες, οι εταίροι υποχρεούνται αμοιβαίως να προσφέρουν την εργασία τους για την επίτευξη του εταιρικού σκοπού. Με βάση την ίδια νομοθεσία οι εταίροι υποχρεούνται να συμμετέχουν στη διοίκηση της εταιρείας, αν δεν συμφωνηθεί άλλως, δηλαδή να εργάζονται στην εταιρεία. Και δεν νοείται προσωπική εταιρεία, π.χ. ομόρρυθμη εταιρεία, όπου οι εταίροι δεν συμμετέχουν εργαζόμενοι στην επίτευξη του εταιρικού σκοπού. Κανείς δεν μίλησε για καταναγκαστική εργασία επειδή στις συλλογικές μορφές δράσης υπάρχει αυτή η υποχρέωση. Αλλά ας ξεχάσω το ελληνικό δικαίωμα. Ας δούμε στη Γαλλία τις ομάδες κοινής εκμετάλλευσης. Και εκεί οι μετέχοντες πρέπει να συμμετέχουν σε κοινή εργασία. Η απαλλαγή από την εργασία προϋποθέτει ειδική απόφαση της Γενικής Συνέλευσης. Ανάλογες ρυθμίσεις υπάρχουν στην Ισπανία και Ιταλία. Ας μη ξεχνάμε ότι και στην Ελλάδα το άρθρο 47 ενός βασιλικού διατάγματος του 1955, ορίζει ότι «εις Δήμον ή Κοινότητα πληθυσμού κάτω των 25.000 επιτρέπεται να δ' αποφάσεως του Συμβουλίου επιβληθεί παροχή προσωπικής εργασίας εις τους εν τη περιφέρεια εγκατεστημένους κατοίκους τους συμπληρώσαντας το 18ο έτος της ηλικίας των». Και ορίζει το ίδιο το διάταγμα ότι όποιος δεν θέλει να εργαστεί πρέπει να καταβάλει κάποια αποζημίωση στο Δήμο ή την Κοινότητα. Κανείς δεν σκέφτηκε ποτέ να μιλήσει το 1955 για καταναγκαστική εργασία, να ισχυριστεί ότι η τότε δεξιά κυβέρνηση εισήγαγε στον τόπο μας την καταναγκαστική εργασία. Ένας ακόμα όρος σωστής λειτουργίας του συνεταιρισμού, που αφορά τον τρόπο οργάνωσής του, είναι **η δημοκρατική λειτουργία του. Κάθε μέλος μία ψήφος.**

Ο Συνεταιρισμός
αναβαθμίζει την
Ποιότητα Ζωής

Ο συνεταιρισμός τέλος δεν είναι μόνο επιχείρηση. Είναι μέσο για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, για την απελευθέρωση των πρωτοβουλιών στο χωριό, για την ανάπτυξη της κοινωνικής και πολιτικής δραστηριότητας. **Ο συνεταιρισμός, όπως τον επιδιώκει το Νομοσχέδιο, είναι μέσο για μια νέα μορφή ζωής στο χωριό.** Το άτομο λοιπόν, διατηρώντας την πρωτοβουλία και την ιδιαιτερότητά του, μαθαίνει να λειτουργεί συλλογικά και έτσι μπορεί να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο ως άτομο, να εμπλουτίσει τις δυνατότητές του, να διαμορφώσει την προσωπικότητά του, να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που του προσφέρει η κοινή οργάνωση.

Η κατεύθυνση για την ανάπτυξη του συνεταιρισμού που περιγράψαμε, είναι η κατεύθυνση που έχει ως πρότυπο τον αγροτοβιομηχανικό συνεταιρισμό. **Ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός είναι ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αγκαλιάζει αυτοδύναμα όλες τις φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας, την πρωτογενή παραγωγή, τη διακίνηση, την μεταποίηση, την εμπορία σε συλλογική συνεταιριστική βάση. Και έτσι βοηθάει τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του αγρότη και του χωριού.** Ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός είναι ένα πρότυπο, μια κατεύθυνση. Το πρότυπο αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί εκεί όπου υπάρχουν οι προϋποθέσεις, δεν μπορεί βέβαια σε κάθε περιφέρεια της χώρας, σε κάθε περιοχή, όταν δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις παραγωγής, να αναπτυχθεί η μεταποίηση ή να πάρει η εμπορία ορισμένη έκταση. Όμως εκείνο που έχει σημασία είναι ότι δίνεται μία κατεύθυνση η οποία καθιερώνει την ελευθερία του συνεταιρισμού να επιλέξει τους στόχους του και τα μέσα για να πραγματοποιήσει εκείνο που συμφέρει τα μέλη του. **Το νομοσχέδιο κατοχυρώνει την ελευθερία του συνεταιρισμού να οργανωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αυτοδιαχειριστούν τα μέλη του τα προβλή-**

ματά τους, όπως κατοχυρώνει και την ελευθερία του συνεταιρισμού να οργανωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τα μέλη του να επιδιώξουν αυτοδύναμα την ατομική και συλλογική οικονομική τους ανάπτυξη.

Απάντηση στις
επικρίσεις της
αντιπολίτευσης

Αυτό είναι σε γενικές γραμμές το πλαίσιο.

Οι στόχοι τους οποίους επιδιώκουμε. Ανέφερα ήδη ότι έχουν γίνει ορισμένες επικρίσεις και προσπάθησα να σχολιάσω τις επικρίσεις αυτές. Η Νέα Δημοκρατία μίλησε για κολλεκτιβοποίηση, το ΚΚΕ μίλησε για νομοσχέδιο που ακολουθεί τις επιταγές της ΕΟΚ. Οι ριζικά αντίθετες αυτές γνώμες δείχνουν ότι τα κόμματα της Αντιπολίτευσης δεν έχουν εξετάσει την ουσία του νομοσχεδίου και η στάση τους καθορίζεται από ευρύτερες πολιτικές σκοπιμότητες, καθορίζεται από εκλογική τακτική, δέλουν να συσπειρώσουν την πελατεία τους η οποία διαρρέει.

Είπε ο εισηγητής της αξιωματικής αντιπολίτευσης ότι το νομοσχέδιο αυτό ακολουθεί ένα διαφορετικό πρότυπο οργάνωσης της οικονομίας. Η Οικονομία μας είναι ανοιχτή οικονομία αγοράς όπου όμως πρέπει να αναπτύξουμε μορφές αυτοδιαχείρισης και συλλογικής προσπάθειας για να αποκαταστήσουμε περισσότερη κοινωνική δικαιοσύνη. Το νομοσχέδιο έχει πράγματι σαφώς διαφορετικούς στόχους από εκείνους της Νέας Δημοκρατίας. Η ελευθερία του αγρότη, η αυτοδυναμία, δεν χαρίζεται με την φράση «μπορείς να κάνεις ό,τι θέλεις». Γιατί αν απλώς λες τη φράση και δεν δίνεις τα μέσα, τον κάνεις υποχείριο εκμετάλλευσης. Εμείς όχι μόνο καθιερώνουμε την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας του αγρότη αλλά η σημαντική διαφορά είναι ότι εμείς δίνουμε τα μέσα για την πραγματοποίησή της.

Ας έλθω με δύο λόγια στο άρθρο 20, το οποίο δίδεν καθιερώνει την κοινή χρήση των περιουσιακών στοιχείων των μελών. Λέει σαφώς το άρθρο 20, το οποίο δίδεν καθιερώνει την κοινή χρήση των περιουσιακών στοιχείων των μελών, ότι ο συνεταιρισμός μπορεί να παραχωρήσει στο συνεταιρισμό με ιδιωτικό έγγραφο για ορισμένο χρόνο την χρήση της καλλιεργήσιμης έκτασης κλπ. Η λέξη «μπορεί» σημαίνει ότι γίνεται σύμβαση. Ότι, αν ο αγρότης δεν θέλει, δεν κάνει την παραχώρηση. Είναι τελείως ελεύθερος ο αγρότης. Ούτε χάνει την περιουσία του ούτε εξαναγκάζεται σε οποιαδήποτε παραχώρηση. Άλλωστε αντίστοιχες διατάξεις υπάρχουν και στον προηγούμενο νόμο, στον νόμο 921 της Νέας Δημοκρατίας.

Ισχυρίζεται η Ν.Δ. ότι αντίκειται στην αρχή της Δημοκρατίας η διαφοροποίηση μεταξύ ειδικών και τακτικών μελών. Αλλά πώς αντιλαμβάνεται την ισότητα η αντιπολίτευση; Και εκείνοι που δουλεύουν και εκείνοι που δεν δουλεύουν να έχουν τα ίδια δικαιώματα; Και εκείνος που είναι αποκλειστικά γεωργός και εκείνος που κάθεται στην πόλη και δίνει μόνο το χωράφι του να έχει το ίδιο δικαίωμα στην λήψη αποφάσεων του συνεταιρισμού; Μα αν κοιτάξουμε πάλι τις ξένες νομοθεσίες θα δούμε ότι εκεί, αντίθετα με την ρύθμιση του Νομοσχεδίου που δίδεν δεν είναι δημοκρατική, υπάρχει πιο δημοκρατική ρύθμιση: Αυτοί που δεν δουλεύουν αποκλείονται εντελώς από τον συνεταιρισμό. Μην υπερβάλουμε λοιπόν. Λέχθηκε ότι ο αγρότης γίνεται κολλίγος. Μα μου φαίνεται ότι αυτοί που χρησιμοποιούν την έκφραση κολλίγος δεν ξέρουν τι θα πει κολλίγος. Κολλίγος είναι εκείνος που δουλεύει σε ξένο κτήμα και δίνει ένα τμήμα της παραγωγής του στον ιδιοκτήτη. Καμμία τέτοια σχέση δεν καθιερώνεται από το Νομοσχέδιο.

Ανειδίκευτος εργάτης επίσης δεν γίνεται ο αγρότης, γιατί ακριβώς οι ρυθμίσεις που προβλέπονται στο νομοσχέδιο για τους μισθούς έχουν σκοπό, όπως ανέφερα πριν, την κατοχύρωση των δικαιωμάτων του αγρότη σε περίπτωση που εργαστεί στο συνεταιρισμό. Άλλωστε και σ' αυτό το σημείο η ξένη νομοθεσία περιέχει πρότυπα. Στη Γαλλία, σε ορισμένες μορφές συλλογικών προσπαθειών, ο Νόμος ορίζει ότι η αμοιβή του μέλους δεν πρέπει να είναι κατώτερη του ελάχιστου αγροτικού ημερομισθίου, ορίζει και ανώτατο όριο ημερομισθίου.

Η προσχώρηση των αγροτών στον συνεταιρισμό σύμφωνα με το σχέδιο Νόμου είναι ελεύθερη, όπως συμβαίνει με την προσχώρηση σε κάθε ένωση προσώπων. Η προσχώρηση όμως

συνεπάγεται την αποδοχή ενός συνόλου δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Ο αγρότης μπορεί να τα πληροφορηθεί και να αποφασίσει για την αποδοχή ή μη αποδοχή της ιδιότητας του μέλους. Ο αγρότης είναι ελεύθερος να εκτιμήσει αν το σύνολο των υποχρεώσεων που περιέχει ο Νόμος τον συμφέρει, αν τα ωφέληματα που του προσφέρει ο συνεταιρισμός τον συμφέρουν, αν με τη συμμετοχή στον συνεταιρισμό θα ανεβάσει το εισόδημά του. Μπορεί να αποφασίσει ανάλογα αν θα συμμετάσχει ή όχι.

Λέγεται από την Αντιπολίτευση, ότι υπάρχει εξαναγκασμός γιατί δίνονται ενισχύσεις στους συνεταιρισμούς και ο αγρότης ο οποίος δεν θα γίνει μέλος του συνεταιρισμού δεν θα έχει τις ενισχύσεις που αλλιώς θα είχε.

Οι επιδοτήσεις που δίνονται στα μέλη των συνεταιρισμών δεν είναι κοινωνικές παροχές, δεν είναι εισοδηματικές ενισχύσεις για να στηρίζουν το κάθε μέλος ατομικά. Οι ενισχύσεις που δίνονται συναρτώνται με τη συλλογική προσπάθεια, δίνονται για εμπορία μέσω συνεταιρισμών, για κοινά έργα, για τη συλλογική προσπάθεια, για να αυξηθούν τα κεφάλαια του συνεταιρισμού, για να καλυφθούν τα έξοδα λειτουργίας του.

Οι ενισχύσεις είναι συνάρτηση της συλλογικής προσπάθειας. Δεν καταλαβαίνω τι θέλει η Αντιπολίτευση. Να είναι κάποιος απ' έξω, να μην προσφέρει απολύτως τίποτα, αλλά παρ' όλα αυτά να καρπώνεται όλα τα οφέλη; Νομίζω ότι αυτό είναι παράλογο όπως είναι για παράδειγμα παράλογο να γίνεται ένα αρδευτικό έργο, να έχει κάποιος τη δυνατότητα να αρδεύσει το χωράφι του, να το αρδεύει, και να αρνείται παρ' όλα αυτά να συμμετάσχει στο κόστος της άρδευσης.

Ο ισχυρισμός περι δίδεν νέων μορφών κολλεκτιβοποίησης είναι λοιπόν αβάσιμος. Ο αντιπολιτευόμενος Τύπος επειδή δεν μπορούσε να στηρίξει τα επιχειρήματα αυτά, έγραψε ότι δεν είναι τα άρθρα του Νομοσχεδίου που στηρίζουν την κολλεκτιβοποίηση, είναι οι προδέσεις της Κυβέρνησης, είναι η φιλοσοφία της Κυβέρνησης. Επικαλέστηκε μάλιστα σε ένα άρθρο κάποιες ρήσεις ενός Βουλγάρου Ακαδημαϊκού, ο οποίος είπε ότι το δικό τους σύστημα ξεκίνησε από την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Εδώ θα ήθελα να παρατηρήσω, και αυτό αφορά όλα όσα είπα περί ξένης νομοθεσίας, ότι εμείς, δεν είμαστε μιμητές. Η δικιά μας πολιτική σε κάθε τομέα έχει σκοπό να βρούμε τι είναι πιο πρόσφορο για τις ελληνικές συνθήκες. Η δικιά μας πολιτική είναι εθνική πολιτική. Το τι είπαν οι Βούλγαροι, οι Αμερικάνοι ή άλλοι, μας είναι αδιάφορο. Είναι μονάχα ένα στοιχείο στον υπολογισμό μας, ένα στοιχείο για την πολιτική μας. Η πολιτική μας καθορίζεται με τα ελληνικά δεδομένα. Οι προδέσεις του ενός ή του άλλου δεν αποδεικνύονται ούτε αμφισβητούνται με ισχυρισμούς. Οι προδέσεις επιβεβαιώνονται από τις πράξεις.

Οι πράξεις της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, στα τόσα χρόνια της διακυβέρνησής της το αποδεικνύουν. Η Νέα Δημοκρατία ήθελε ένα καχεκτικό συνεταιριστικό κίνημα, ήθελε τον αγρότη υποχείριο του ιδιώτη επιχειρηματία, τον αγροτικό τομέα υπολειμματικό τομέα της οικονομίας. Οι σημερινές διαμαρτυρίες της συγκαλύπτουν το παρελθόν της. Η Νέα Δημοκρατία δεν ανησυχεί σήμερα για τον αγρότη, γιατί δεν έδωσε σημασία στον αγρότη. Δεν ανησυχεί για το συνεταιρισμό, γιατί τόσα χρόνια επίσης δεν είχε δείξει μεγάλο ενδιαφέρον. Ανησυχεί, γιατί όσοι την στήριζαν, οι ευκαιριακοί επιχειρηματίες, οι μεσάζοντες, η πολιτική πελατεία της, χάνουν την εξουσία τους. Γιατί η οικονομία θα παύσει σε λίγο να δουλεύει σε όφελος των λίγων φίλων της και σε βάρος των πολλών και θα δουλεύει σε όφελος της μεγάλης πλειοψηφίας των αγροτών. Ανησυχεί γιατί το Νομοσχέδιο αυτό, όταν γίνει Νόμος, θα δυναμώσει το λαϊκό κίνημα, θα δώσει ακόμα περισσότερες δυνατότητες στον αγρότη, για να κρίνει και να καταδικάσει τη δική της πολιτεία.

Θα πω και δύο λόγια για τον ισχυρισμό του ΚΚΕ ότι το Νομοσχέδιο αυτό ακολουθεί εντολές της ΕΟΚ. Ο ισχυρισμός αυτός είναι αβάσιμος. Δεν υπάρχει καμμία διάταξη η οποία να επιβάλλεται από εντολή της ΕΟΚ. Θα περίμενα από τον Εισηγητή του ΚΚΕ να παρουσιάσει κάποιο πρότυπο, κάποια εικόνα, τι περιμένει από το συνεταιριστικό κίνημα.

Θα ήθελα να διαγράψει μια κατεύθυνση την οποία θέλει να ακολουθήσει το δικό του κόμμα και γι' αυτό αρνείται αυτό το Νομοσχέδιο. Ο εισηγητής όμως ασχολήθηκε μόνο με τον τρόπο πραγματοποίησης της υποφορίας. Θεωρώ λοιπόν χαρακτηριστικό ότι δεν διαγράφηκε καμμία προοπτική που να δικαιολογεί την άρνηση του Νομοσχεδίου. **Το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν θέλει να αλλάξει τίποτε. Θέλει την αγροτική εκμετάλλευση παραδοσιακή και καχεκτική. Γιατί με την παραδοσιακή και καχεκτική αυτή εκμετάλλευση συσπειρώνει καλύτερα τους υποφύλους του. Η Ελληνική γεωργία όμως έχει άμεσα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν. Ποιές είναι οι προδέσεις της Κυβέρνησης το αποδεικνύουν οι μέχρι σήμερα ενέργειές μας. Για να αναβαθμίσουμε το συνεταιριστικό κίνημα καταστήσαμε δημοκρατικό τον τρόπο επιλογής των οργάνων. Κάποιος μίλησε για διορισμένες διοικήσεις. Ποιές διορισμένες διοικήσεις; Για πρώτη φορά συμμετείχε το 60% στις εκλογές των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών, πάνω από 70% στις εκλογές των δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών και πάνω από 90% στις εκλογές των τριτοβάθμιων συνεταιρισμών, ενώ άλλοτε τα ποσοστά συμμετοχής δεν ξεπερνούσαν το 40%. Αυτές είναι οι διορισμένες διοικήσεις. Οι σημερινές διοικήσεις σπνρίζονται στη μεγάλη πλειοψηφία των αγροτών.**

Έχουν ληφθεί από την κυβέρνηση μια σειρά από ειδικά μέτρα, για την ανάπτυξη της συνεταιριστικής δραστηριότητας: η καταβολή των επιδοτήσεων μέσα από τους συνεταιρισμούς, η ενίσχυση ορισμένων εμπορικών δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών, το πέρασμα όλων των προϊόντων που επιδοτούνται μέσα από τους συνεταιρισμούς, ώστε να αυξηθεί η διαπραγματευτική ικανότητά τους, η ενίσχυση των επενδύσεων των συνεταιρισμών.

Όλα αυτά είναι τα πρώτα βήματα. Τα πρώτα βήματα που θα γίνουν πιο γοργά και πιο αποτελεσματικά, όταν υψωθεί ο νόμος. Με το νέο δεσμικό πλαίσιο για τους συνεταιρισμούς θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε στην σωστή οργάνωση των συνεταιριστικών οργανώσεων, θα τους βοηθήσουμε να αυτοοργανωθούν.

Κύριοι συνάδελφοι με το νομοσχέδιο θα προχωρήσουμε προς μια νέα οργάνωση της κοινωνίας μας, μια οργάνωση της κοινωνίας που να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του αγρότη, μιας κοινωνίας που θα είναι κοινωνικά πιο δίκαιη, πιο δημοκρατική, που θα βοηθήσει τον αγρότη στην απελευθέρωσή του από τα διάφορα δεσμά που υπάρχουν μέσα στην κοινωνική οργάνωση σήμερα, θα βοηθάει την ανάπτυξη του ατόμου. **Το νομοσχέδιο αυτό αποτελεί ένα βήμα για μια κοινωνία πιο ελεύθερη και πιο δημοκρατική.**

Σας καλώ γι' αυτό να το υπερψηφίσετε.

Το νομοσχέδιο που έχω την τιμή αυτή τη στιγμή να εισηγούμαι ενώπιόν σας, αξιότιμοι κύριοι συνάδελφοι, είναι ένα από τα βασικά θέματα, τα οποία απασχολούν και την Κυβέρνηση και αναμφισβήτητα τον Ελληνικό Λαό. Αποτελεί δε το καταστάλαγμα πολλών διαβουλεύσεων και μακρών συζητήσεων μεταξύ του Υπουργείου Γεωργίας από τη μια μεριά και των πιο αρμόδιων κοινωνικών, συνδικαλιστικών και συνεταιριστικών οργανώσεων από την άλλη.

...Μόλις στα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα άρχισαν να ιδρύονται στη χώρα μας συνεταιρισμοί. Πρώτος ήταν ο συνεταιρισμός του Αλμυρού, που συστήθηκε το 1900 και άρχισε να σημειώνει δημιουργική δράση το 1908 με την επωνυμία Μετοχικός Γεωργικός Σύλλογος Αλμυρού.

Το 1911 έγινε ο δεύτερος συνεταιρισμός στη Χώρα μας με την επωνυμία Μετοχικό Ταμείο Αλληλοβοήθειας Παραχελωϊτίδος. Έγινε με έδρα το Νεοχώρι του Μεσολογγίου. Το 1912 έγινε, με έδρα το Λιόπεσι, ο Συνεργατικός Γεωργικός Σύνδεσμος Μεσογείων. Αλλά και αυτοί οι ελάχιστοι συνεταιρισμοί, που το 1914 ακόμα μετρίούνταν, αν όχι σε μονοψήφιους, πάντως σε μικρούς διψήφιους αριθμούς, ήταν αποτέλεσμα πρωτοβουλίας απλών

ανθρώπων, οι οποίοι είχαν υποστεί την επίδραση των κηρυγμάτων των πρωταποστόλων της συνεταιριστικής ιδέας.

Νομικό πλαίσιο στο οποίο θα μπορούσαν να κινηθούν δεν υπήρχε. Δανείζονταν τη Νομική τους υπόσταση από τις λιγοστές διατάξεις που υπήρχαν για τα σωματεία.

Φθάσαμε έτσι στο 1914, οπότε, χάρη στην θερμουργό πνοή της τότε Κυβερνήσεως, υψώθηκε ο Ν. 602/15.

...Μας ρωτάτε κύριοι συνάδελφοι της Ν. Δημοκρατίας με μια ανακοίνωσή σας, που δημοσιεύσατε στον Τύπο: «Εισάγεται, ναι ή όχι με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 11, η αναγκαστική εργασία, προκειμένου για τα τακτικά μέλη του συνεταιρισμού; Και μεταβάλλεται ναι ή όχι με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 18, ο συνetaίρος σε κολλίγο και ανειδίκευτο εργάτη;»

Απαντάμε και στα δύο: Όχι. Χίλιες φορές όχι. Η προσωπική εργασία των συνetaίρων δεν είναι άγνωστη στο πλαίσιο του εταιρικού δικαίου. Μπορεί μάλιστα μέσα στα πλαίσια αυτά και σύμφωνα με το άρθρο 642 του Αστικού Κώδικα, να αποτελέσει και αντικείμενο μόνη της, ή με άλλα ενσώματα ή ασώματα πράγματα, αντικείμενο εταιρικής εισφοράς.

Αλλά και το καταστατικό της όποιας προσωπικής εταιρείας – προσωπική εταιρεία είναι και ο συνεταιρισμός – μπορεί να περιλαμβάνει την υποχρεωτικότητα της προσωπικής εργασίας. Θα πούμε ότι πρόκειται για αναγκαστική εργασία; Ασφαλώς όχι. Κάποια, ηδελπημένη ή αδελπη παρανόηση, γίνεται εδώ. Η αναγκαστική εργασία είναι ένα είδος αγγαρίας. Αναγκαστική εργασία νοείται όταν επιβάλλεται σε κάποιον άσχετο εν πολλοίς με τον διάτακτη της εργασίας, να εργαστεί. Δεν μπορεί να νοείται αναγκαστική εργασία προκειμένου για ένα συνetaίρο, ο οποίος πριν μπει στην προσωπική εταιρεία, η οποία επιβάλλει με το καταστατικό της την προσωπική εργασία, ή πριν μπει μέσα στο συνεταιρισμό, ωφείλει να γνωρίζει και γνωρίζει, ότι θα κληθεί να παράσχει και την προσωπική του εργασία.

...Αλλά πως να μεταβληθούν συγχρόνως και σε κολλίγους και σε ανειδίκευτους εργάτες; Άλλη η έννοια του όρου «κολλίγος» και άλλη η έννοια του όρου «ανειδίκευτος εργάτης». Λιγότερη αντιπολιτευτική διάθεση και περισσότερη προσοχή θα εμπόδιζε, νομίζω, τους συντάκτες της ανακοίνωσης της Ν.Δ. να συμπλέξουν τους δύο όρους.

Μεγάλη όπως βλέπετε η σύγχυση γύρω από τις έννοιες. Εξ άλλου η παραπομπή που γίνεται από τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 18 του σχεδίου στις διατάξεις, οι οποίες καθορίζουν το ημερομίσθιο του συνetaίρου, αυτές είναι οι διατάξεις προστασίας των συνetaίρων, γιατί καθορίζουν ότι η γενική συνέλευση του συνεταιρισμού μπορεί να ορίσει το ημερομίσθιο του εργάτη, τουλάχιστο στο επίπεδο του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη.

Άρα είναι ένα μέτρο προστασίας. Και όχι μόνο αυτό, αλλά με την πρόβλεψη που κάνει το άρθρο 18 για την εργασία των συνetaίρων, προσπαθεί να κρατήσει επί τόπου και να εξασφαλίσει εργασία επί τόπου στους αγρότες-μέλη του συνεταιρισμού.

Προσπαθεί να τους απομακρύνει από τη σκέψη να μετακινηθούν προς τις μεγαλουπόλεις για να προστεθούν στην προσφορά εργασίας.

...Η διάταξη του άρθρου 20 που προβλέπει την παραχώρηση της χρήσεως από τους συνetaίρους στον συνεταιρισμό, είναι καθαρά δυνητική. Αν θέλει ο συνetaίρος τα δίνει αν δεν θέλει δεν τα δίνει. Μάλιστα, στο σημείο αυτό, η έγγραφη ανακοίνωση της Νέας Δημοκρατίας προσπαθεί να επικαλεσθεί και το άρθρο 73 του νομοσχεδίου, δεν ξέρω με ποιά αιτιολογία. Αλλά το άρθρο 73 του νομοσχεδίου, αξιότιμοι κύριοι συνάδελφοι, είναι – κοιτάζτε το αν θέλετε – πιστή αντιγραφή της παρ. 6 του άρθρου 12 του Συντάγματος.

Συνεπώς τι το μεμπτό έχει το άρθρο 73; Είναι συνταγματική διάταξη.

...Τέλος οι αξιότιμοι ηγέτες της Νέας Δημοκρατίας μιλάνε και για «κολχοποίηση» της

αγροτικής μας οικονομίας. Αλλά τα κολχόζ (όπως γράφουν και οι πανεπιστημιακοί, κύριοι Μαριάδης και Καλαιτζής, στο Περιοδικό «ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ», τεύχος 231 του 1976).

Πρώτον: Συγκροτούνται αναγκαστικά.

Δεύτερον: Υπόκεινται στον έμμεσο ή άμεσο έλεγχο του Κράτους.

Τρίτον: Προϋποθέτουν συνένωση των κτημάτων σε κοινοκτημοσύνη και κοινά μέσα παραγωγής που ανήκουν ουσιαστικά στο κράτος.

Τέταρτον: Παραδίδουν μέρος της παραγωγής στο κράτος και,

Πέμπτον: Παραγκωνίζουν ή αλλοιώνουν, κατά τις γνώμες άλλων εξαφανίζουν και καταργούν την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Τι απ' όλα αυτά συμβαίνει με το δικό μας νομοσχέδιο; Εδώ υπάρχει ακόμα και για τις περιπτώσεις ομαδικών εκμεταλλεύσεων, εδελοντική συμμετοχή.

Και υπάρχει ακόμα: Διατήρηση της κυριότητας της γης στα χέρια του αγρότη, όπως και των δικών του μέσων παραγωγής.

*Από το λόγο του
Βουλευτή του ΠΑΣΟΚ
Κ. ΑΜΑΝΑΤΙΔΗ
Εισηγητή
της Πλειοψηφίας*

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η σπουδαιότητα του συζητούμενου νομοσχεδίου είναι τεράστια, για το λόγο ότι αφορά άμεσα το 30% του Ελληνικού πληθυσμού, δηλαδή τους αγρότες παραγωγούς. Και δεύτερον, για το λόγο ότι αφορά το σύνολο του Ελληνικού Λαού σαν καταναλωτική τάξη.

...Από την απόκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας της Χώρας μας, οι Έλληνες αγρότες δυστυχώς δεν είχαν ουσιαστικά απελευθερωθεί και αυτό γιατί όπως λέει ο Λαός μας «έφυγαν οι Μπραήμηδες και ήλθαν οι Ζαϊμηδες».

Ουσιαστικά ήταν οι κολλίγοι, δεδομένου, ότι δεν είχαν αποκτήσει δική τους γη. Χρειάστηκε να περάσει ένας αιώνας και στη δεύτερη δεκαετία του 20ού αιώνα, αν θέλετε, η δημοκρατική κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου έφερε τον πρώτο νόμο, που υψίστηκε και ίσχυσε από τις αρχές του 1915. Βεβαίως, είχαν προηγηθεί ορισμένοι συνεταιρισμοί, αλλά νόμος δεν υπήρχε μέχρι τη στιγμή εκείνη.

Ο νόμος πήρε τον αριθμό 602. Για την εποχή του ήταν καλός, γιατί πράγματι είχε σκοπό να απαλλάξει τον Έλληνα αγρότη από τον αφέντη του, από τον τοκογλύφο, από τον οικονομικά ισχυρό. Και στον τομέα αυτό απέδωσε όσο ήταν δυνατόν.

...Στην 10ετία του 1930 και 1940 διατάγματα και νόμοι αποκεφάλιζαν δραστήρια στελέχη αγροτών, οι οποίοι έγιναν οι μπροστάρηδες στο συνεταιριστικό κίνημα. Και ίσως είναι αξιοπερίεργο αλλά δυστυχώς από τις κυβερνήσεις της Δεξιάς εφαρμόσθηκε το εξής μέτρο: Όταν ένα στέλεχος προοδευτικό του αγροτικού κινήματος είχε την τύχη ή την τιμή να εκδίδει υποψηφιότητα με οποιοδήποτε πολιτικό κόμμα, αυτόματα δεν είχε το δικαίωμα να αναμειχθεί στις διοικήσεις των συνεταιριστικών οργανώσεων για 8 χρόνια. Και κυβερνήσεις επαναλαμβάνω της Δεξιάς απήλλαξαν των καθηκόντων αιρετούς εκπροσώπους των αγροτικών συνεταιρισμών ως μη νομιμόφρονες.

...Η Νέα Δημοκρατία και οι αγροτοπατέρες ξεκίνησαν μια ενορχηστρωμένη εκστρατεία σκοπίσης, προκειμένου να δημιουργήσει σύγχυση και αμφιβολίες για το νομοσχέδιο. Έτσι πιστεύει ότι περιφρουρεί τα συμφέροντα των εκφραστών της, τσιφλικάδων, μεγαλοεισαγωγών, μεγαλοεξαγωγών, μεσαζόντων και όλων των παράσιτων της αγροτικής οικονομίας. Η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, τηρώντας το συμβόλαιο τιμής που υπέγραψε με τον Ελληνικό Λαό και που κυρώθηκε στις 18 Οκτώβρη του 1981, ύστερα από διάλογο με τους εκπροσώπους των αγροτών φέρνει το παρόν σχέδιο νόμου, μπροστά στην Εθνική Αντιπροσωπεία.

...Με το συγκεκριμένο νομοσχέδιο, ιδρύονται αγροτικοί οργανισμοί. Ποιός είναι ο σκοπός των οργανισμών αυτών; Όπως είναι γνωστό, κύριοι συνάδελφοι, έχουν αλλάξει οι συνθήκες της παραγωγής από τις προηγούμενες 10ετίες. Συγκεκριμένα στη 10ετία του '20, του '30 του '40 αν θέλετε, οι συντελεστές της παραγωγής δεν μπορούσαν να επηρεάσουν άμεσα το κόστος της παραγωγής μας και τα μέσα ήταν προσωπικά των ιδίων των αγροτών. Οι συντελεστές δηλαδή οι οποίοι επιδρούσαν στην παραγωγή ελέγχονταν από τον παραγωγό. Σήμερα, η παραγωγή μας εξαρτάται άμεσα από αυτούς που παράγουν το λίπασμα, από αυτούς που παράγουν τα γεωργικά φάρμακα, από αυτούς που παράγουν και διαδίδουν τα γεωργικά μηχανήματα. Έτσι, ένα τεράστιο κόστος επιβαρύνει την παραγωγή μας, δεδομένου ότι οι συντελεστές αυτοί ελέγχονται από κέντρα που είναι ξένα προς την αγροτική τάξη.

Με το νομοσχέδιο αυτό, δίνεται η δυνατότητα να πάρουν οι αγρότες στα χέρια τους τα εργοστάσια των λιπασμάτων, την παραγωγή ή εμπορία, αν θέλετε, σε πρώτη φάση, των γεωργοφαρμάκων, για να μπορέσουν υπεύθυνα πλέον να ελέγξουν το κόστος της παραγωγής, για να μπορέσουν να μειώσουν τις δυσμενείς επιδράσεις, οι οποίες προέρχονται από τους συντελεστές αυτούς.

*Από το λόγο του
Βουλευτή του ΠΑΣΟΚ
Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Εισηγητή
της Πλειοψηφίας*

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, με το προτεινόμενο νομοσχέδιο, η Κυβέρνηση έρχεται να εκπληρώσει μία βασική εξαγγελία της προς τον Ελληνικό Λαό, για την ουσιαστική ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας και την ισόμερη ανάπτυξη με τους άλλους παραγωγικούς τομείς της αγροτικής μας παραγωγής, μέσα από τη σωστή άρδρωση και ενδυνάμωση του συνεταιριστικού κινήματος.

...Σύμφωνα με το πρόγραμμα, τη διακήρυξη της κυβερνητικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ και τις προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησης, δύο είναι οι βασικές αρχές που διέπουν τους συνεταιρισμούς: Κυριότητα του αγρότη πάνω στη γη του και εδελοντική συμμετοχή.

Οι αρχές αυτές, καθώς και οι στόχοι της αγροτικής ανάπτυξης της Χώρας από τους συνεταιρισμούς, όπως εξέθεσε αναλυτικά ο κ. Υπουργός και οι προηγηθέντες Εισηγητές της Πλειοψηφίας, εκπληρώνονται και ικανοποιούνται με το υπό συζήτηση νομοσχέδιο.

...Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το κεντρικό πρόβλημα που απασχολεί σήμερα την αγροτική οικονομία της Χώρας μας, είναι η αύξηση του αγροτικού εισοδήματος. Το αγροτικό εισόδημα, ειπώθηκε άλλωστε, είναι πολύ χαμηλό σε σχέση με τους άλλους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Ανέρχεται περίπου στο 1/3 του εθνικού εισοδήματος. Και έτσι βλέπουμε, ότι έχει γίνει από πολλά χρόνια μία ανακατανομή του αγροτικού εισοδήματος σε βάρος της αγροτικής τάξης. Απ' εδώ απορρέουν όλες οι δυσμενείς συνέπειες σε βάρος της αγροτικής οικονομίας και σε βάρος της ανάπτυξής της. Από δω απορρέει η αναγκαστική απομάκρυνση, η έξοδος των αγροτών από την Ελληνική υπαίθρο από το Ελληνικό χωριό, με όλες τις καταστρεπτικές και δυσμενείς συνέπειες για την εθνική οικονομία. Οι αιτίες είναι πολλές. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν μερικές από αυτές. Ο αγροτικός κλήρος είναι πραγματικά πολύ μικρός, αρκεί να αναφερθεί ότι από ένα εκατομμύριο αγροτικές εκμεταλλεύσεις, οι 600 χιλιάδες περίπου από αυτές εκμεταλλεύονται γεωργικές εκτάσεις κάτω από 30 στρέμματα. Σ' αυτό πρέπει να προσθέσουμε και τον κατακερματισμό του αγροτικού κλήρου με αποτέλεσμα να υπάρχει αγροτική αχρήστευση της γεωργικής γης, που δεν μπορεί να εξασφαλίσει την στοιχειώδη πολλές φορές διαβίωση της

αγροτικής οικογένειας.

Η μέση απόσταση ανάμεσα στα αγροτεμάχια της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης είναι 2,2 έως 2,8 χιλιόμετρα. Ακόμα η μέση απόσταση ανάμεσα στην κατοικία της αγροτικής οικογένειας και των περισσότερων αγροτεμαχίων της είναι 10 χιλιόμετρα. Τα στοιχεία αυτά έχουν παρθεί από το βιβλίο του Κώστα Λάμπρου «Εξάρτηση, προχωρημένη υπανάπτυξη και αγροτική οικονομία της Ελλάδας».

Ο μικρός και κατατμημένος κλήρος, αποτελεί παραγματικό και ουσιαστικό εμπόδιο για τη σωστή αγροτική ανάπτυξη. Γι' αυτό το λόγο άμεσο κεντρικό καθήκον μας είναι να μετατρέψουμε την μικρή αγροτική παραγωγή σε μεγάλη, με την δημιουργία βιώσιμων συνεταίριστικών οικογενειακών εκμεταλλεύσεων.

..Σχετικά με την παράδοση της παραγωγής των συνεταίρων στο συνεταιρισμό — ζήτημα για το οποίο έχει γίνει τόσο πολύ συζήτηση και θόρυβος από την πλευρά της Νέας Δημοκρατίας — παρατηρούμε ότι, σύμφωνα με τα άρθρα 11 και 12 του νομοσχεδίου, καθορίζεται με ορισμένες προϋποθέσεις η υποχρέωση της παράδοσης της παραγωγής στον συνεταιρισμό, όπως προβλέπεται από το καταστατικό. Με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία ψηφίζει η γενική συνέλευση για την τυχόν απαλλαγή των συνεταίρων από αυτή την υποχρέωση.

Και όταν λέμε, ότι οι προϋποθέσεις αυτές ορίζονται από το καταστατικό, αυτό σημαίνει ότι όλοι οι συνεταίροι, και εκείνοι που ήταν ιδρυτικά μέλη και υπέγραψαν το καταστατικό, έχουν αποδεχθεί αυτές τις διατάξεις, αλλά και εκείνοι που εισέρχονται στο συνεταιρισμό, οπωσδήποτε αποδέχονται το καταστατικό του.

Δεν μπορούμε, λοιπόν, να μιλάμε για εκβιασμό της βούλησης των συνεταίρων για την παράδοση της παραγωγής τους.

Αντίθετα, με τη διάταξη αυτή, ελαχιστοποιείται η ανασφάλεια που νιώθει ο Έλληνας αγρότης για την απορρόφηση της παραγωγής του. Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Έλληνας αγρότης είναι ακριβώς αυτό: Τι θα κάνει την παραγωγή του. Η ενταξή του στην δύναμη του συνεταιρισμού του λύνει αυτό το πρόβλημα. Αυτός είναι ένας από τους σπουδαιότερους λόγους που τον κάνει να συμμετέχει στη συνεταιριστική οργάνωση.

Ακόμη μπορούμε να πούμε ότι με αυτό το μέτρο η διαπραγματευτική δύναμη του αγρότη απέναντι στους μεσάζοντες μεγαλώνει.

Με τη θέληση ακόμα του αγρότη, παραχωρείται στον συνεταιρισμό η χρήση μόνον της γης και των γεωργικών μηχανημάτων και εργαλείων, αντί μισθώματος που καθορίζεται με συμφωνία των μερών. Η κυριότητα παραμένει στον αγρότη.

...Δεν ανταποκρίνονται λοιπόν στην πραγματικότητα όσα λέγονται από τη Νέα Δημοκρατία ότι διγεται το ιδιοκτησιακό καθεστώς των μικροϊδιοκτητών, ότι το νομοσχέδιο είναι ανελεύθερο και αντιδημοκρατικό, ότι οι αγρότες διακρίνονται σε αγρότες 1ης και 2ης κατηγορίας, ότι αρπάζουμε την παραγωγή των αγροτών κ.λ.π. Και αναρωτιόμαστε, γιατί τα ισχυρίζεται αυτά η Νέα Δημοκρατία. Μήπως για το λόγο ότι καταργήθηκε η πολλαπλή γήφος και επέρχεται εξίσωση του πλούσιου με τον φτωχό αγρότη και τον ακτήμονα; Ή μήπως για το λόγο ότι βγάζει τον αγρότη από το άγχος και την ανασφάλεια της διάθεσης της παραγωγής του και ενισχύει την διαπραγματευτική του δύναμη στην πάλη του ενάντια στον μεσάζοντα;

Ή μήπως, γιατί δίνεται επιτέλους η δυνατότητα στον Έλληνα αγρότη, τον περισσότερο συχνά εκμεταλλεζόμενο Έλληνα, μέσα από τον αγροτοβιομηχανικό συνεταιρισμό, που θα σμίξει το εργοστάσιο με το χωράφι, να απολαύσει ο ίδιος και η φάμιλιά του τον καρπό του μόχθου τους; Γι' αυτό πιστεύω ειλικρινά, κύριοι συνάδελφοι, ότι αυτές οι αιτιάσεις και οι ισχυρισμοί της Νέας Δημοκρατίας είναι τουλάχιστον αστήριχτες και αποτελούν παραποίηση της πραγματικότητας.